

ANNELEİN BAĞLANMA STİLLERİ İLE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

EBRU YURDALAN

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŐMANI
Prof. Dr. MEHMET ÇAKICI

LEFKOŐA

2019

KABUL ve ONAY

Ebru YURDALAN tarafından hazırlanan “Annelerin Bağlanma Stilleri ile Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İlişkisi” başlıklı bu çalışma, 31/01 /2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Yeterlik Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Prof. Dr. Mustafa SAğSAN
Enstitü Müdürü

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILD REARING ATTITUDES AND MATERNAL ATTACHMENT STYLES

In this study, the relationship between mothers' attachment styles and child rearing attitudes were investigated. Within the scope of the research, 100 participants filled out maternal adult attachment styles and surveys. In order to measure the research variables,

research, firstly, the differences of the scores regarding research variables in terms of demographic variables were examined. In addition, a correlation analysis was conducted between the subscales that measured the research variables. According to the findings of the study, mothers' attachment styles differ significantly in terms of income level. Besides, child development attitudes were significantly different in terms of demographic variables. There was a significant difference in child rearing attitudes in terms of education level, income level and number of children. According to the results of correlation analysis, there was a positive correlation between anxious attachment subscale and authoritarian attitude. The findings of the study are thought to be important in terms of providing information about the psychosocial status of the mother who is a leading figure in child development and providing care for the mothers who are pioneers in care and in light of the studies to be carried out in the further research.

Key Words: Attachment, Attachment Styles, Child Rearing Attitudes

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
KISALTMALAR	xii
1.BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Cümlesi.....	2
1.2.Araştırmanın Amacı	2
1.4.Sınırlılıklar	3
2. BÖLÜM.....	4
KURAMSAL BİLGİLER İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	4
2.1.Çocuk Yetiştirme Tutumları	4
2.1.1. Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Tarihçesi.....	5
2.1.2. Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Sınıflandırılması	7
2.1.2.1. Demokratik Tutum.....	7
2.1.2.2. Otoriter Tutum.....	8
2.1.2.3. Aşırı Hoşgörülü Tutum	9
2.1.2.4. Koruyucu Tutum	10
2.1.3. Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kaynakları	11
2.1.3.1. Ebeveynin Bireysel Özellikleri ve Kaynakları.....	11
2.1.3.2.Bağlamsal Stres ve Destek Faktörleri.....	12
2.1.3.3.Kültürel Faktörler	12
2.1.4. Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Önemi	12
2.2.Bağlanma	14
2.2.1. Bağlanma Kuramı ve Tarihçesi	14
2.2.2. Bağlanmanın Sınıflandırılması	20
2.2.2.1. Güvenli Bağlanma.....	20

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Demografik Değişkenlerin Frekans Dağılımı	32
Tablo 2. Çalışma Durumu Değişkeni Bakımından Erişkin Bağlanma Modellerinin Karşılaştırılması	35
Tablo 3. Psikolojik Rahatsızlık Değişkeni Bakımından Erişkin Bağlanma Modellerinin Karşılaştırılması	35
Tablo 4. Psikiyatrik İlaç Değişkeni Bakımından Erişkin Bağlanma Modellerinin Karşılaştırılması	36
Tablo 5. Çocuk Sahibi Olma Beklentisi Değişkeni Bakımından Erişkin Bağlanma Modellerinin Karşılaştırılması	36
Tablo 6. Çocuk Bakımında Destek Değişkeni Bakımından Erişkin Bağlanma Modellerinin Karşılaştırılması	37
Tablo 7. Eğitim Düzeyi Değişkeni Bakımından Erişkin Bağlanma Modellerinin Karşılaştırılması	38
Tablo 8. Gelir Düzeyi Değişkeni Bakımından Erişkin Bağlanma Modellerinin Karşılaştırılması	39
Tablo 9. Aile Tipi Değişkeni Bakımından Erişkin Bağlanma Modellerinin Karşılaştırılması	40
Tablo 10. Çocuk Sayısı Değişkeni Bakımından Erişkin Bağlanma Modellerinin Karşılaştırılması	40
Tablo 11. Çocuk Doğum Sırası Değişkeni Bakımından Erişkin Bağlanma Modellerinin Karşılaştırılması	41
Tablo 12. Çalışma Durumu Değişkeni Bakımından Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Karşılaştırılması	43
Tablo 13. Psikolojik Rahatsızlık Değişkeni Bakımından Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Karşılaştırılması	44
Tablo 14. Psikiyatrik İlaç Kullanımı Değişkeni Bakımından Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Karşılaştırılması	45
Tablo 15. Çocuk Sahibi Olma Beklentisi Değişkeni Bakımından Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Karşılaştırılması	46
Tablo 16. Eğitim Düzeyi Değişkeni Bakımından Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Karşılaştırılması	47

Tablo 17. Gelir Düzeyi Değişkeni Bakımından Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Karşılaştırılması.....	48
Tablo 18. Aile Tipi Değişkeni Bakımından Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Karşılaştırılması.....	49
Tablo 19. Çocuk Sayısı Değişkeni Bakımından Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Karşılaştırılması.....	50
Tablo 20. Çocuk Doğum Sırası Değişkeni Bakımından Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Karşılaştırılması.....	51
Tablo 21. Erişkin Bağlanma Modelleri ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki Korelasyon Analizi.....	52
Tablo 22. Bağlanma Stillerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarıyla Açıklayıcı Doğrusal Regresyon Analizi.....	53

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Çocuk yetiştirme tutumlarının 2 boyutla sınıflandırılması (Sümer ve Güngör, 1999, s. 37)	6
---	---

KISALTMALAR

YIYE: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

1. BÖLÜM

GİRİŞ

İnsan yavruları, yaşamını sürdürebilmek için diğer türlerin yavrularından daha uzun bir süre bakıma muhtaçtır (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005, s. 89). Bağlanma kavramı, uzun bir süre bu ihtiyacı temel alarak bebeklerdeki fizyolojik özelliklere dayandırılrsa da John Bowlby, bebekle bakım veren kişi arasındaki bağı daha önce pek bilinmeyen bir şekilde açıklayarak psikoloji literatüründe bir devrim yaratmıştır (Sümer, Sayıl ve Berument, 2016, s. 13). Bowlby evrimsel süreç içinde, bağlanmanın bebeğin sadece fizyolojik gelişimi için değil, psikolojik gelişimi için de önemli olduğuna inanmıştır (Shaw ve DeMaso, 2007, s. 154). İlk olarak erken yaşta annelerinden ayrılmak zorunda kalan bebeklerin neden aşırı stres tepkileri verdiğini anlamaya çalışmıştır. Bunun sadece insanlarda değil diğer primatlarda da hayatta kalma şansını arttıran evrimsel bir işlevi olduğu sonucuna varmıştır.

Bowlby'e göre çocuğun bağlanma sistemi sürekli olarak bakım veren kişinin ulaşılabilirliğini sorgular. Eğer bakım veren, bebek için fiziksel ve duygusal olarak ulaşılabilir bir konumdaysa bebek rahat bir şekilde oyun oynar ve çevreyi keşfeder ancak tersi bir durumda denge bozulur, güvensiz bir yapı gelişir (Sümer, Sayıl ve Berument, 2016, s. 14,15).

Ebeveynlik davranışlarının çocukların bağlanma stiline etkilerinin yanı sıra, ebeveynlerin bağlanma stillerinin ebeveyn tutumlarını da etkilediği görülmektedir. Hazan ve Shaver (1987) yetişkinlikte sahip olunan bağlanma stillerinin çocuklukta edinilen şemalardan kaynaklandığını ortaya koymuştur. Ebeveynler çocukluktan getirdikleri bu şemalar temelinde bebeklerinin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlar. Ebeveynlerin bağlanma stilleri; hem onların çocuk yetiştirme tutumunu hem de

çocuklarının bağlanma stilini etkilemektedir. Bağlanma ve çocuk yetiştirme tutumları birbirlerinden bağımsız düşünülmemesi gereken iki konudur (Algan ve Şendil, 2013, s. 56).

1.1. Problem Cümlesi

24-36 aylık çocuğu olan annelerin sahip olduğu baskın bağlanma stili ile çocuğuyla kurmuş olduğu ilişkide benimsediği çocuk yetiştirme tutumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Alt Amaçlar

1. Ağırlıklı olarak kaygılı bağlanan annelerin benimsediği çocuk yetiştirme tutumları bakımından anlamlı bir benzerlik var mıdır?
2. Ağırlıklı olarak kaçınan bağlanan annelerin benimsediği çocuk yetiştirme tutumları bakımından anlamlı bir benzerlik var mıdır?
3. Annelerin bağlanma stiliyle demografik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarıyla demografik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı 24-36 ay arasında çocuğa sahip olan annelerin bağlanma stilleriyle, çocuklarını yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu sayede annenin geçmişinden getirmiş olduğu baskın bağlanma stilinin, çocuğuyla kurduğu ilişkide ağırlıklı olarak hangi tutumu benimsediğini ölçecektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Sağlıklı bir psiko-sosyal gelişimde annenin rolü büyüktür. Çocuk anneye ne kadar çok etkileşim ve iletişim halinde olursa kişilik gelişimi de o kadar güçlü olmaktadır. Anne çocuğa ne kadar güven verirse ve ne kadar olumlu tutum geliştirirse çocukta içindeki dünyayı olduğu gibi dışa vurmaktadır. Böyle olunca sağlıklı tutumlara sahip bir anne olabilmek sağlıklı bir bağlanmayla mümkün görünmektedir. Bu konuda pek çok araştırma olmasına rağmen küçük yaş gruplarında yapılan araştırmalar yetersiz görünmektedir. Özellikle 24-36 aylık bebeklerin anneleriyle yapılan bu çalışma hem demografik bilgilerle çocuk yetiştirme tutumları ve bağlanma stillerini karşılaştırması

bakımından hem de bağlanma stilleriyle çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek bakımından önem kazanmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırmanın verileri İstanbul ilinde rastgele seçilmiş olan kreşlere devam eden, 24-36 ay arasında çocukları bulunan anneler ile sınırlıdır.

Araştırmada incelenen sosyo-demografik bilgi formu, çocuk yetiştirme tutum ölçeği ve yakın ilişkilerde yaşantılar envanterinin ölçtüğü maddelerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Bağlanma: Bağlanma, bebeğin doğduktan sonra kendisine bakım veren kişiyle kurduğu ilk yakın ilişkidir.

Çocuk yetiştirme tutumları: Ebeveynlerin çocuklarına karşı benimsediği tutum, değer, inanç ve davranışlardan oluşan strateji ve davranış kalıplarıdır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL BİLGİLER İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde önce çocuk yetiştirme tutumları, tarihçesi, türleri, kaynakları, önemi; bağlanma kuramı, tarihçesi, sınıflandırılması, nörobiyolojisiyle ilgili bilgilere ve daha önce bağlanma ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. Çocuk Yetiştirme Tutumları

Tüm ebeveynlerin, çocuklarının gelecekleyle, büyüdüğünde nasıl biri olacağı, hangi ahlaki değerlere ve ne tür bir bilgi birikimine sahip olacağıyla ilgili farkında oldukları ya da davranış biçimlerini benimseyerek çocuklarını yetiştirirler. Kendi ahlaki görüş ve değerlerine göre bazı davranışları pekiştirir, bazılarını cezalandırırlar (Tahiroğlu, Bahalı, Avcı, Seydaoğlu, ve Uzel, 2009, s. 68).

Rol model olarak doğru davranışı geliştirmeyi hedefledikleri gibi çocuğun çevresini de buna göre şekillendirerek çocuklarına katkı sağlayabilirler. Anne-babanın seçtiği her strateji, farklı çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına yol açar (Mussen, Conger ve Kagan, 1984, s. 34,35).

Çocuk yetiştirme tutumları genel olarak, ebeveynlerin çocuklarına karşı benimsediği tutum, değer, inanç ve davranışlardan oluşan, strateji ve davranış kalıpları olarak tanımlanabilir (Sears, Maccoby ve Levin, 1957, s. 161). Darling ve Steinberg (1993) aile tutumlarını, çocukların sosyalleşme ihtiyacını karşılarken ve onları yönlendirirken, onlara davranışlarıyla hissettirdikleri genel duygusal hava olarak tanımlamıştır. Çocuğun hem psikolojik hem de fizyolojik olarak sağlıklı gelişmesi aile içindeki psikolojik atmosfere bağlıdır (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010, s. 43).

Aile içinde anne ve babanın bazı özellikleri ile ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkinin temelini oluşturan çocuk yetiştirme tutumları, ebeveyn ile çocuk arasındaki tüm etkileşimleri kapsar (Yeşilyaprak, 1993, s. 3).

2.1.1. Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Tarihçesi

20. yüzyılın sonlarına doğru yoğunlaşan çocuk davranışları üzerine yapılan araştırmalar, anne-baba davranışlarını incelemeye başlamıştır. İlk araştırmalar Davranışçı kuramcılar ve Freudyen kuramcılardan gelmiştir. Davranışçı teorisyenler ödül ve ceza sistemi üzerinde durmuşlar, daha çok ebeveyn davranışlarını gözlemlemiştir. Kurama göre çocuğun davranışlarını ailenin davranışları, ödül-ceza kullanımı, sınır koyma başarısı belirler. Davranışçı kuram ebeveynin bir davranışı ortaya koyuş sebebiyle ilgilenmez bunu nasıl yaptığıyla ilgilenir (Akman ve Erden, 1996).

Freudyen kuramcılara geldiğimizdeyse anne-baba tutumları psikanalitik açıdan değerlendirilmiş, çocuğun mizacı, dinamik çatışmaları, fizyolojik özellikleri ön plana çıkmıştır. Psikanalitik model aile içindeki duygusal ilişkiye odaklanmış ve çocuğun davranışlarının bu ilişkideki iyileşmelerle değiştirilebileceğini iddia etmiştir. Bu modele göre üzerinde durulması gereken nokta ebeveynlerin geçmişten gelen yaşantıları, duyguları ve çatışmalarıdır (Darling ve Steinberg, 1993, s. 490).

Baumrind (1980; 1991) ise çocuk davranışları üzerine farklı bir görüş ortaya koymuş ve tutumların arka planındaki duygu ve davranışları bütün olarak ele almıştır. Bunun sonucunda üç temel çocuk yetiştirme tutumu ortaya koymuş ve her birinin çocuklar üzerinde farklı gelişimsel etkiler yaratacağını savunmuştur. Bu tutumlar; demokratik/dengeli (authoritative), yetkeci (otoriter) ve izin verici tutum olarak sıralanabilir. Baumrind'in anne baba stilleri kavramını kullanmasıyla birlikte son 50 yılda batı ülkelerinde ebeveyn tutumlarının çocukların gelişimi üzerindeki etkisi birçok araştırmaya konu olmuştur (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010, s. 43).

Darling ve Steinberg (1993), kuramsal anlamda bir ayrıma giderek ebeveynlerin uygulamaları ile ebeveynlik stillerini ayırmışlardır. Anne-baba stillerinin çocuk yetiştirmenin genel adı olduğunu ve kültüre daha duyarlı olduğunu belirtmişler, anne-baba uygulamalarını ise, başvurulan spesifik davranışlar olarak tanımlamışlardır.

Bu ayrımın sebebi çocuk yetiştirme tutumlarının hangi süreçlerde rol oynadığını ve çocuk gelişimine etkisini daha iyi anlamaktır. Darling ve Steinberg'in modelinde

ebeveyn stillerinin ve uygulamalarının çocuğun gelişimini farklı şekillerde etkilediği öne sürülmüştür. Belirli davranışlarla kendini gösteren uygulamalar, çocuğun akademik başarı, benlik algısı gibi belirli özelliklerinin gelişimini etkilemekte, çocuğun sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Ebeveyn stili ise, çocuğun gelişimini dolaylı olarak etkiler (Kırman ve Doğan, 2017, s. 31).

Baumrind'in yolundan giden diğer araştırmacılar, ebeveyn tutumlarının otoriteyi kullanma (kontrol) ve sıcaklık (kabul) boyutlarının kesişmesinden ortaya çıkan dört kategoride incelemiştir. Oluşan dört tutum, kontrol ve kabul boyutlarının düşük ve yüksek düzeylerinin kesişimlerinden oluşmaktadır. Baumrind'in sınıflandırmasıyla karşılaştıracak olursak izin verici anne baba tutumu, izin verici-hoşgörülü ve izin verici-ihmkâr olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010, s. 44).

	Düşük Kontrol	Yüksek Kontrol
Düşük İlgi/kabul	İhmalkâr	Otoriter
Yüksek İlgi/kabul	Aşırı Hoşgörülü-İzin Verici	Demokratik/Dengeli

Şekil 1. Çocuk yetiştirme tutumlarının 2 boyutla sınıflandırılması

(Sümer ve Güngör, 1999, s. 37)

Tabloda görüldüğü üzere, yüksek ilgi ve yüksek kontrolün olduğu durumlar demokratik-dengeli tutum olarak adlandırılmaktadır. Yerinde ve yeterince çocuk yetiştirme yaklaşımı olarak kabul edilen demokratik/dengeli tarzda aile içi iletişim güçlüdür, çocuk duygusal olarak desteklenir. Ayrıca ailede bir disiplin de mevcuttur. Demokratik/dengeli tutuma sahip ailelerde yetişen çocukların ebeveynlerinin değerlerini içselleştirdikleri ve psikolojik gelişim ve uyum bakımından olumlu sonuçlar gösterdikleri bulunmuştur (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010, s. 43).

Kontrol yüksek bir şekilde devam ederken sevgi ve kabulün azaldığı tutum otoriter tutumdur. Yüksek düzeyde sıcak ilgi ve düşük düzeyde kontrolün birlikte görülmesi aşırı hoşgörülü tutum olarak tanımlanırken, hem sıcak ilginin hem de kontrolün düşük düzeyde olduğu tutum ihmalkâr çocuk yetiştirme tutumu olarak tanımlanmıştır. Aşırı hoşgörülü ailelerde tutarsız disiplin ve kararsızlık oldukça fazla görülür. Ebeveynler genellikle çocuğun isteklerine sınır koyamazlar. En olumsuz ve riskli olarak kabul edilen tutum ise ihmalkâr tutumdur. Anne ve baba ilgisizdir, kontrol ya yoktur ya da tutarsız olarak görülür (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010, s. 43,44).

Yukarıda bahsedilen tutumlardan ayrı olarak batılı ülkelerde pek rastlanmayan ama bizim ülkemizde sıkça gözlemlenebilen bir tutum ise aşırı koruyuculuktur (Demir ve Şendil, 2008, s. 16).

2.1.2. Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Sınıflandırılması

2.1.2.1. Demokratik Tutum

Demokratik tutumda, aile temeli sevgi ve bağımsızlık üzerine oturmaktadır. Çocuk aile içinde söz hakkına sahiptir, fikirleri saygıyla karşılanır ve desteklenir. Bu sebeple bu çocuklar daha bağımsız, dışadönük, yaratıcıdır. Demokratik tutuma sahip anne-babalar çocuklarını ayrı bir birey olarak kabul eder. Bu tutumdaki ailelerin genel özelliği hoşgörüdür. Ayrışma ve bireyleşme sağlanmıştır. Çocuğun kendine has gelişiminin heyecanlı bir takipçisi ve destekçisi olurlar. Bu sayede çocuk özgüven kazanır. Çocuk belli sınırlar içinde özgürdür (Özyürek ve Begde, 2016, s. 208,209).

Bu tip ailelerde çocuğun fikirlerini bağımsızca ifade etmesi teşvik edilir. Demokratik tutum sergileyen ebeveynler; çocuğun anlayabileceği ve kabul edeceği düzeyde bir denetim uygularlar. Karar verilmesi gereken durumlarda dayatma yoktur, çocuğa sunulan tercihler vardır. Sınırlar ve kurallar vardır ve hangi davranışın sonucunda ne olacağı çocuk için açıktır. (Dursun, 2010, s. 32,33). Konulan kurallar çocuğa açıklanmıştır. Aile içi iletişim güçlüdür, sorunlar muhakkak konuşulur. Çocuk ile ebeveyn arasında çatışma yaşansa bile, çocuk engellemeden bir çözüm üreilmeye çalışılır. Çocuğun duyguları, istekleri ve fikirleri görmezden gelinmez. Bu tip ebeveynler çocuklarının güncelini iyi bir şekilde takip edip karşılık verebilirler. Yeni durumlara uygun olarak konulan kurallar güncellenebilir ama bunları çocuğun anlayabileceği ve uygulayabileceği seviyede tutmaya çalışırlar. Yapılmaması gereken davranışlar da yapılması istenen davranışlar da konuşulur. Özerkliği desteklerken disiplini ihmal etmezler ve ikisi arasında bir denge kurmayı önemserler (Baumrind, 1966, s. 901).

Demokratik tutumlu ebeveynler sözel veya fiziksel şiddete başvurmazlar. Bir konu hakkında konuşuluyorsa bu sadece o konuyla sınırlı olur. Çocuk değil davranışı konuşulur. Hem bireysel olarak hem de anne-baba arasında tutarlılık vardır (Maccoby ve Martin, 1983).

Demokratik tutumun çocuklarda, güvenli bir bağlanma, bağımsızlık, özgüven, fikirlerini serbestçe söyleyebilme, girişimcilik, sorumluluk alabilme, sosyal olarak uyumlu ve hevesli, akademik anlamda ve arkadaşlık ilişkilerinde başarılı, çok yönlü ve yaratıcı

fikirler üretebilme gibi kişilik özelliklerini sağladığı ortaya konmuştur (Yılmaz, 1999, s. 105). Aile içinde demokratik tutumlarla yetiştirilmiş çocukların sosyal becerileri genellikle güçlüdür. Çevresindeki insanları önemser, saygı gösterir ve yardımcı olurlar (Ryder, 1995).

Demokratik bir aile ortamında büyüyen çocuklar, içselleştirme dediğimiz mekanizma ile anne-babanın kendine karşı gösterdiği olumlu davranışları içselleştirerek psiko-sosyal anlamda sağlıklı bir kimlik oluştururlar. Kabul ve ilginin yüksek olduğu, yeterince disiplinin bulunduğu demokratik ebeveyn tutumu bir çocuğun sosyal, bilişsel, ahlaki ve duygusal gelişiminde en yararlı tutum olarak kabul görmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

2.1.2.2. Otoriter Tutum

Otoriter tutum, katı bir disiplinin hakim olduğu, kabul ve ilginin ise düşük seviyelerde görüldüğü ebeveyn tutumudur (Yavuzer, Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi, 2011). Burada çocuk ayrı bir birey olarak kabul edilmez, ebeveyn çocuğun sahibi olarak hisseder. Otoriter disiplin çok önemlidir. Sürekli çocuğun davranışlarını kontrol etmek ve düzenlemek üzerine kurulu bir sistem oluşmuştur. Bu kontrol ve disiplin içinde yakınlık, sevgi ve kabul barındırmaz (Ogelman ve Önder, 2011, s. 91).

Bu ailelerde göze çarpan ilk özellik oluşan korku kültürüdür. Çocuğun sevgiden mahrum edilmesi ve uygulanan cezalar çocukta güven problemleriyle birlikte onun saldırgan davranışlar geliştirmesine sebep olabilir (Çağdaş, 2012). Ailenin çocukla kurduğu iletişim kanalları kapalıdır çünkü onlara göre çocuklar yetişkinlerden farklıdır ve çocuklara kuralları anlatmak gereksizdir. Bu ebeveynler disiplin yöntemi olarak genellikle fiziksel cezayı kullanırlar (Ogelman ve Önder, 2011).

Bu tutumda ebeveynin önem verdiği konu çocukların itaatkâr olmasıdır. Anne ve baba çocuğu dinlemezler, isteklerini görmez ve onu anlamazlar. İletişim sadece eleştiri üzerinden kurulur ve çocuk baskılarla kontrol edilmeye çalışılır. Mühim olan anne-babanın isteklerinin olmasıdır. En çok yüceltilen şey, sorgusuz sualsiz itaattir (Kulaksızoğlu, Ergenlik Psikolojisi, 1998, s. 106). Bu tutuma sahip anne-babalar koşulsuz uyumu sağlamak için utandırma, suçlama, aşağılama gibi davranışlarla çocuğa sözel şiddet uygulayabilirler (Aydın, 2002, s. 59).

Bu tarz ailelerde yetişen ve çeşitli cezaların muhatabı olan çocuklar ev dışında saldırgan davranışlar geliştirebilir. Dünya bu çocuklar için ikiye bölünmüştür: güçlüler

ve güçsüzler. Bu sebeple güçsüz oldukları ortamlarda itaatkâr olurlarken, otoritenin ortadan kalktığı ve kendilerini güçlü hissettikleri yerlerde isyankâr olup zalimleşebilmektedirler (Özgen, 2017, s. 40).

Çocuk evde sürekli bir kural ve sınır çerçevesinde yaşar. Kuralları sorgulamasına izin verilmez, sadece uyması istenir. Çocuk sebebini anlayamadığı yasaklar, kişiliğine yönelik eleştiriler ve ne boyutta olacağını bilemediği cezalar sebebiyle büyük korkular yaşar. Otoriter varken uyumlu davranan çocuk içsel bir disiplin oluşturmadığı için otorite yokken nasıl davranacağını bilemez. Bu durum çocuğun özsaygısında ve özgüveninde düşüşe sebep olurken, mutsuz ve içkapanık bir yapı geliştirmesine sebep olur (Ekşi, 1990). Çocuklar içlerinden geldiği gibi doğal bir şekilde davranmak yerine çevre odaklı davranış kalıplarını benimserler. Çocuk ayrı birey olarak kabul edilmez, varlığı onanmaz. Fikirleri ve doğruları dinlenmez. Çocuğun kendilik algısında problemlere sebep olan bu durum ilerde kendi fikirlerine, hislerine güvenemeyen, ne istediğine dair bir tasarımı olmayan bir yetişkin olmasına sebep olur. Bunun sonucunda yönlendirilmeye müsait, dıştan denetimli bir yapı oluşur (Cüceloğlu, 2000, s. 81) .

Bu tutumda, ebeveynleri tarafından sevilmediklerine yönelik şüpheler yaşayan çocuk, kendini suçlu bir birey olarak algılayıp cezalandırılacağı davranışlarda bulunabilir. Bu nedenle saldırgan yaramaz, başkalarına zarar veren davranışlar gösterebilmelerinin yanında akademik olarak da potansiyeliyle eşdeğer olmayan bir başarı tablosu çizebilir. Bununla birlikte çocukta tırnak yeme, tikler, alt ıslatma gibi davranış bozuklukları ortaya çıkabilir (Pantley, 2002, s. 38). Neal ve Frick-Horbury'ye (2001) göre, otoriter ebeveyne sahip çocuklar kaçınmalı bağlanma stilinin özelliklerini göstermektedirler (Kaya, 2010, s. 26,27).

2.1.2.3. Aşırı Hoşgörülü Tutum

Anne-babanın çocuğun her istediğini yaptığı, sınır ve kuralların bulunmadığı ailelerde gözlemlenen tutumdur. Bu ailelerde ebeveynler düşük bir kontrol mekanizmasına ve yüksek derecede kabule sahiptirler. Çocuğun yaptığı anormal her davranış göz ardı edildiği için çocuk en temel ahlaki kuralları bile öğrenemez (Baltaş, vd, 2001, s. 127).

Bu tutumda olan ebeveynlerin en büyük zaafı, kontroldür. Çocuklarına sınır koyamaz ve onların isteklerine teslim olurlar ve yaşıyla uyumsuz olan bir özgürlük alanı sağlarlar. Bu zaaf çocukta da düşük benlik kontrolüne sebep olur. Çocuk kendi

davranışını kontrol etmeyi öğrenemez, sosyal becerilerinde bir eksiklik oluşur (Yavuzer, 2016, s. 121,122).

Bu tarz tutumlarla büyüyen çocuklar ötekinin varlığına ve hassasiyetlerine karşı duyarsız bir kişilik örüntüsü geliştirirler. Bu sebeple, arkadaşlık ilişkileri ve sosyal uyum konusunda problemler yaşayabilirler. Böyle durumlarda çocuk sınırlarını çizemez, nerede ne yapacağını bilemez (Cüceloğlu, 1993, s. 363,364). Potansiyelleriyle ilgili bir problem olmamasına rağmen sürekli çevresinde bir şeyler talep eden, her konuda egemen ve yöneten olmaya çalışan davranışlarda bulunur en uç noktada antisosyal eğilimler gösterebilmektedirler (Whirter ve Acar, 2000).

2.1.2.4. Koruyucu Tutum

Koruyucu tutum ülkemizde yaygın olarak görülen tutumlardan biridir. Anne babanın aşırı koruyucu davranışlarıyla, birlikte aşırı kontrol ve aşırı özen olarak kendisini gösterir. Çocuğu dışardan gelecek olan tehlikelerden korumak ve çocuğun ihtiyaçlarını gidermek, optimal düzeylerde bir ebeveyn göreviyken bu tutuma sahip anne ve babalar bu ebeveynlik duygusunu normalden fazla yaşarlar ve çocuklarına sürekli korunmaya muhtaçmış gibi davranırlar. Çocukları ergenlik çağına gelmiş olsa dahi bu tür anne ve babalar müdahaleci ve korumacı tutumlarından vazgeçmezler (Kaya, 2010, s. 29,30).

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu, çocuğun potansiyellerine olan güven eksikliğinden kaynaklanan bir tutumdur. Aşırı koruyucu tutumda anne-babalar sağlıklı olmayan bir kaygının esiri olarak çocuklarını korumak adına fazlaca kural koyarlar. Bu tutumda anne-babalar görünmez bir düşmana karşı çocuklarını koruyor gibi davranırlar (Whirter ve Acar, 2000). Anne-baba çocuğun kendi başına yetemeyeceğine inanarak çocuğun bireysel olarak bir şeyler yapmasına olanak tanımaz, çocuğu deneyimden mahrum bırakır. Onlara göre çocuk sürekli kontrol edilerek korunması gereken bir varlıktır. Bu tutuma sahip ebeveynler, çocuklarının yapabileceği şeyleri, çocuk zorlanmasın, yorulmasın, üzülmesin diye kendileri yapar. Ayrıca bu ebeveynler çocuklarıyla duygusal olarak öyle bütünleşmişlerdir ki, ayıramazlar. Bu nedenle çocuklarının büyüdüğünü kabul edemezler (Gündüz ve Bozdemir, 2016, s. 1799).

Koruyucu tutuma sahip ebeveynler çocuklarını sağlıklı yetiştirebilmek için steril bir ortam hazırlarlar. Bu steril ortamda çocuğun psiko-sosyal gelişimi sekteye uğrayabilir. Aşırı özen çocuğun girişimcilik ve bağımsızlık duygularını ketlerken, özgüvensiz, utangaç, içedönük, kırgın bir kişilik yapısı geliştirmesine sebep olur. Bu tutumla yetişen

çocuklarda en çok görülen özellik bağımlılıktır. Çocukların küçük yaşta öğrendiği bu bağımlılık, yetişkinlikte de devam edebilir ve bu kişiler aynı koruyuculuğu eşlerinden de bekleyerek partnerlerine bağımlı olabilir (Yavuzer, 2011).

Anne-babanın böylesine sorumluluk üstlendiği bir yapıda çocuklar, kendi hayatlarının sorumluluklarını başkalarına verir ve başarısızlıkları yüzünden de başkalarını suçlar. Çocuklarının karşılaştığı problemin sorumluluğunu ve çözümünü üstlenen anne-babalar sürekli başkalarının yardımlarına muhtaç, kendine güvenmeyen bireyler yetiştirirler (Cüceloğlu, 2000, s. 54,55).

2.1.3. Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kaynakları

Çocuk yetiştirme tutumları incelendiğinde pek çok tutum ve sınıflandırma göze çarpmaktadır. Bu farklılaşmayı etkileyen birçok kaynak vardır. Bu belirleyicilerden biri ebeveynlerin ortak özellikleri kadar birbirinden ayrılan farklı özelliklerinin olmasıdır ve bunlar çocuklardaki bireysel farklılıkların da nedeni olabilir (Maccoby ve Martin, 1983). Ebeveynlerin kendi anne-babalarından öğrendiği ebeveyn tutumlarının, yaşadıkları çevre, eğitim durumları etmenlerle beraber mizaç özellikleri çocuk yetiştirme tutumlarını etkiler (Güngör, 2002, s. 95).

Belsky'e göre çocuk yetiştirme tutumlarının üç temel belirleyicisi vardır ve bunlar hem ebeveynlerin hangi stili benimseyeceğini hem de tercih edilen tarzın çocuk üzerindeki etkilerini belirler. Bu belirleyiciler, (1) ebeveynlerin bireysel özellikleri ve kaynakları, (2) kültürel faktörler ve (3) bağlamsal stres ve destek faktörlerinden oluşmaktadır. (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010, s. 45).

2.1.3.1. Ebeveynin Bireysel Özellikleri ve Kaynakları

Anne ve babaların çocuklarını yetiştirirken sergiledikleri tutumlar çocuğun kişiliğini etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda çocuklar için bir özdeşim modeli oluşturur. Çocuğun nasıl bir anne veya baba olacağı aslında maruz kaldığı tutumla yakından ilgilidir (Eripek, 1989, s. 44). Ebeveynlerin kendi çocukluk ve ergenlik yıllarındaki yaşantıları, travmaları kendi çocuklarını yetiştirmede tutumlarını etkilemektedir (Özgen, 2017, s. 1).

Ebeveyn çocuk ilişkisinin başlangıcı aralarında oluşan bağlanmadır. Ainsworth (1989)'e göre, iyi bir ebeveynlik için güvenli bir bağlanmaya sahip olmak gerekir. Bireylerin bağlanma biçimleri hem ebeveynlik tutumlarını hem de çocuklarının bağlanmalarını etkilediği görülmüştür (Ainsworth, 1989, s. 710).

2.1.3.2. Bağlamsal Stres ve Destek Faktörleri

Çocuk yetiştirirken yakın çevreden gelen sosyal destek anne için çok önemlidir. Özellikle doğum sonrasında yaşanan uyum sorunlarının aşılması konusunda desteklenen anne, çocuğuna karşı daha olumlu tutumlar geliştirmektedir (Mermer, Bilge, Yücel ve Çeber, 2010, s. 72).

Bağlamsal stresi etkileyen faktörlerden birisiyse anne babaların zayıf sosyoekonomik statüye sahip olmasıdır. Böyle aile ortamında yetişen çocuklar olumsuz tutumlara maruz kalmaktadır (Yolcuoğlu, 2010, s. 77).

Aile olarak oluşmuş alışkanlıklar da ebeveyn tutumlarını etkilemektedir. Bunun yanında ailenin yapısı anne-baba tutum ve eğilimlerine yön vermekte, çocukların aile ortamı içerisindeki durumunu belirlemektedir (Kulaksızoğlu, 1998, s. 118).

2.1.3.3. Kültürel Faktörler

Her milletin ve her kültürün kendine özgü çocuk yetiştirme tutumları vardır, ebeveyn tutumlarını incelerken yaşadığımız bölgenin aile yapısını, topluma göre doğru ve yanlışları genel hatları ile açığa çıkarmak gerekmektedir. Bir ebeveynin tutumunu anlayabilmek kültürel kodları doğru okuyabilmekle yakından ilgilidir (Kulaksızoğlu, 1998, s. 117).

2.1.4. Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Önemi

Toplum, en küçük sosyal birim olan aileden oluşur. Sağlıklı bir toplumun oluşması ancak sağlıklı bir aile yapısıyla mümkün olacaktır. Ruhsal açıdan sağlıklı bireylerin yetişmesi noktasında ailenin çocukla ilişkileri büyük önem kazanmaktadır (Kaya, 2010). Toplumların geleceği sağlıklı aile ilişkileri içinde yetişmiş olan çocuklara bağlıdır (Nelsen, Lott ve Glenn, 2000, s. 18). Aile bireyleri çocuğa karşı olumlu, tutarlı ve sevgi dolu bir tutum geliştirmişse çocuk doğumdan itibaren sağlıklı bir gelişim gösterir (Özyürek ve Şahin, 2005, s. 20).

Ailenin çocuğa karşı tutumu ise henüz anne karnındayken başlar. Daha anne karnındayken annenin bebeği isteyip istememesi, çocukla ilgili beklentiler, annenin ruhsal durumu anne çocuk ilişkisinin dinamiğini belirler (Kaya, 2010, s. 22). Oluşan ilişkiler ağı, çocuğun psiko-sosyal gelişimi açısından çok önemlidir. Çocukların fiziksel, dil, cinsel, bilişsel gelişimleri bu ilişkiden büyük ölçüde etkilenmektedir (Senemoğlu, 2009).

Kişilik üzerindeki en önemli etkiler aile içinde gerçekleşir. Anne-baba-çocuk arasındaki ilişki çocuğun davranışlarını şekillendirirken gelecekteki kişiliği üzerinde de büyük etkiye sahiptir (Yeşilyaprak, 1993, s. 9,10). Özellikle ilköğretim çağına kadar aile çocuğun hayatındaki en önemli otoritedir. Çocuklar doğru ve yanlışa dair ilk öğrenmelerini aile içinde yaşar, bu aynı zamanda ilk sosyal deneyimlerin yaşanması demektir. Tutumların ve kişiliğin temeli ailede atılır. Ailenin çocuğa sağladığı deneyimler ve model olarak kendi yaşantıları, çocuklarda olumlu tutum ve davranışların gelişmesini sağlar (Buz ve Ülküer, 1988, s. 56). Ebeveynler davranışlarıyla da çocuklarına rol ve model olurlar. Çocuklar ailelerinde gördükleri tutumlara benzer davranışlar gösterirler. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının sağlıklı olması çocukların mutlu, özgüvenli, bağımsız bir kişilik geliştirmesini sağlar (Yavuzer, 2016, s. 26,27).

Ebeveynleriyle sağlıklı bir iletişim kuran çocuk kendini daha sağlıklı ifade edebilir, karşılaştığı sorunlarla daha sağlıklı biçimlerde mücadele edebilir (Arabacı ve Ömeroğlu, 2016, s. 3). Çocuk anne-babayla kurduğu iletişime göre dünyayı değerlendirir. Dünyayı algılama biçimi kurduğu ilk ilişkilere göre şekillenir. Aile ilişkileri güvenli geliyorsa dünyayı güzel ve güvenilir algılar ancak ebeveyn tutumları değersizleştirici bir düzlemdeyse çocuk dünyayı korkunç bir yer olarak öğrenecektir (Özyürek ve Şahin, 2005, s. 20). Ebeveynlerin tutumları çocuklarının geliştireceği bağlanma stilini etkilemektedir (Maccoby ve Martin, 1983).

Yavuzer (1996) anne-baba tutumlarının önemini şu şekilde sıralamıştır:

- Sosyal ortamlarda dengeli bir kişiliğe sahip olması için ona güven duygusunu doğru anne-baba tutumları verir,
- Çocuğun sosyal kabul görebilmesi ebeveyn tutumlarına bağlıdır,
- Anne-baba çocuğa toplum içinde yaşamayı öğrenebilmesi için, kendileri üzerinden bir model oluşturur,
- Toplumsal olarak kabul edilmiş davranış biçimleri için yol göstericidir,
- Çocuğun bulunduğu ortama uyumunu sağlarken, problem çözme becerilerini geliştirir,
- Uyum için gerekli olan alışkanlıkların kazanmasına yardımcı olur.

- Okul ve sosyal hayatında başarılı olabilmesi için çocuğun yeteneklerini farkederek ve geliştirmesine yardımcı olur (Akt. Bolattekin, 2014, s. 13)

Anne babaların çocuklarına karşı olumlu, tutarlı, destekleyici ve düzenli olarak gösterdikleri davranış kalıpları, onların ruhsal sağlığı açısından çocuğun gelişimine katkıda bulunurken, olumsuz, tutarsız, kısıtlayıcı tutumlar bazı ruhsal problemler yaşamasına neden olur. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumları her zaman sağlıklı olmayabilir. Hem annenin hem de babanın geçmişten getirdikleri veya şuan yaşadıkları sorunlar, çocuklarına karşı sağlıksız tutumlara sebep olabilir. Anne babanın yanlış tutumu çocuğu istismar edip, yıpratır. Bu tür durumlarda, çocuğun sağlığının ve güvenliği tehdit altına girer (Gündüz ve Bozdemir, 2016).

2.2. Bağlanma

Bağlanma; bebeğin doğduktan sonra kendisine bakım veren kişiyle kurulan ilk yakın ilişkidir. Bağlanma ilişki bir eylemdir ve iki bireyi de etkileyen bir ilişki örüntüsü olarak değerlendirilebilir. Bakım veren kişi bu durumda bebekle dış dünya arasında bir köprü işlevi görmektedir, bir yandan da yeni misyonuyla birlikte değişmektedir. Çocukların bağlanma davranışına karşılık ebeveyn, bakım verme davranışıyla tepki verir (Solmuş, 2008). Bağlanma, insanlar ve insansılarda yeni doğmuş bebeği çevredeki fiziksel ve sosyal tehditlerden koruyan bir süreçtir fakat bu bağlanma ilişkisinin kalitesi, bakıcı ya da ebeveynleri ile çocuk arasındaki etkileşimin nasıl olacağına bağlıdır (Sümer ve Güngör, 1999, s. 39).

Bağlanma teorisi, bebeğin anne veya bakım veren başka bir yetiştikine bağlanmanın, bebeklikten itibaren çocuğun yaşamını sürdürmesindeki işlevini ve yetişkinlikte kuracağı tüm ilişkilerin dinamiğini anlamaya yönelik bir yaklaşımdır (Özgür, 2010, s. 97). Bir kişinin korktuğunda, yorulduğunda veya hasta olduğunda duyumsadığı yakınlık ve ilişki kurma ihtiyacına yönelik güçlü istek olarak da düşünülebilir (Burger, 2006, s. 224).

2.2.1. Bağlanma Kuramı ve Tarihçesi

Harlow'un ilk yazılarını yayınladığı 1958 yılına kadar çocuğun bağlanmasıyla ilgili dört ana teori bulunmaktaydı (Bowby, 1958). Bunlar;

- Çocuğun giderilmesi gereken bazı fizyolojik ihtiyaçları vardır. bebek kendi ihtiyaçlarını gideremeyeceğinden zamanla ihtiyaçlarını gideren kişinin, genellikle

anneninin, doyum kaynağı olduğunu öğrenir. Bu nesne ilişkileri teorisinde sahte sevgi teorisi olarak adlandırılır. Bowlby buna Öğrenme Teorisinden bilinen İkincil İtki Teorisi der.

- Bebeklerde memeyi emme ve memeye oral yoldan sahip olma içgüdüğü vardır. memeye bağlanan bebek bir süre sonra anneyi farkeder ve ona ilgisi olduğunu öğrenir. Bowlby buna Birincil Emilen Nesne Teorisi der.
- Bebeklerin insana yapışma ve temasta bulunma eğilimleri vardır. bu sadece yiyecek ve sıcaklık gibi fizyolojik ihtiyaçlar değil bağımsız bir nesneye duyulan ihtiyacı da kapsamaktadır. Bowlby buna Birincil Nesne Yapışması Teorisi adını vermiştir.
- Bebekler rahimden çıkarıldıkları için öfkeli dirler ve oraya dönmek isterler. Bowlby bu isteği Birincil Rahme Dönüş Arzusu olarak adlandırır. Bu 4 teoriden, psikanalitik yazında en çok kabul edileni ikincil dürtü teorisi olmuştur. Freud, bu konuyla ilgili sevginin temel dayanağının, bebeğin beslenme ihtiyacına bağlanması olduğundan bahseder (Bowlby, 1969, s. 234,235).

Kendisi de nesne ilişkileri ekolünden Melanie Klein'in öğrencisi olan Bowlby'nin kuramı psikanalitik literatürle bazı ortak noktalara sahiptir. Winnicott görüşleriyle buna bir örnektir. Bebek ve bakım veren ilişkilerine baktığımızda Winnicott da yeni doğan bir bebeğin bakım veren sayesinde çevreye tutunduğunu belirtmiştir. Ona göre bebeklik döneminde anneden ayrı kalabilme kapasitesi önemlidir. İyi bir anne, çocuğu ile empati kurarak, çocuğun nesne sürekliliğinin hangi aşamada olduğunu hisseder ve böylece, ondan ne kadar süre için ayrı kalabileceğini bilir (Tüzün ve Sayar, 2006, s. 28-30). Winnicot kitabında Bowlby'ye atıf yaparak, çocuğun anneyi kaybetme durumundaki tepkilerine değinmiştir (Winnicot, 1986, s. 158). Ona göre anne, kapsayan olmalıdır. Kapsayan anne, duyarlı, sevgi dolu, yeni doğan bebeğin kaygısını regüle edebilen, bebeğiyle yeteri miktarda zaman geçiren ve yeri geldiğinde ona sınırlar koyabilen annedir. Annenin bu işlevleri yerine getiremediği durumlarda çocuk öfke yaşayıp hırçın bir tutuma bürünebilir. Bowlby ise iki ayrı anne tanımlar. Bunlardan birincisi, çocuğu etkilenmelerden korur ve onun kendi benliğinin gelişmesine yardım eder. Bowlby'nin tarif ettiği birinci anne, Winnicott'un "kapsayan anne" tarifine denktir ve güvenli bir temel sağlayan kişidir. İkinci anne ise, birinci annenin yarattığı uyumlu ortamdaki sonra, diğer aşamada, çocuğun iki uçlu duygular oluşturmaya başladığı, yani aynı zaman diliminde hem sevilen hem de nefret edilen nesnel annedir (Tüzün ve Sayar, 2006, s. 29,30).

Bağlanma kuramı psikanalitik kuramlarla ortak yönere sahip olsa da bazı özellikleriyle ondan ayrılır. Bowlby bu farklılığı başlangıç noktasında bulmuştur. Psikanalitik kuramların neredeyse tamamı klinik bir sendrom ya da semptomla başlarken ve bunların gelişimlerine katkıda bulunduğu düşünülen olaylarla ilgili hipotezler geliştirilirken, bağlanma kuramında olay gruplamayla başlar. Bebeklikte ve küçük yaştaki çocuklukta anne figürünün kaybı ve bundan hareketle meydana gelen psikolojik durumu izlemeye girişir (Bowlby, 1969, s. 40,41). Bağlanma kuramı hastalıklarla etiketlemekten ziyade zihinsel sağlığa vurgu yapar. Bakıcılarla olan yaşantıların fantezileri de içeren “içsel” yönleriyle değil “gerçek” yaşantılarla ve bunların zihinsel temsilleriyle ilgilenir. Son olarak bağlanma kuramı birçok araştırmayla desteklenerek oluşmuş bir kuramdır (Güngör, 2000) (Arslan, 2008, s. 13).

Bu anlamda Harry Harlow’un 1950’li yıllarda maymunların bağlanmasıyla ilgili yaptığı çalışmalar ilgi çekicidir. Harlow, yavru maymunların bebeklik döneminde bir bağlanma oluşturduğunu belirtmiştir ve bu dönemi kritik dönem olarak adlandırmıştır. Bu sonuca ulaşması anneden ayrı yetiştirilen bebek maymunlarla ilgili çalışmasıyla olmuştur. Annesinden ayrılan bebek maymunların bu süre boyunca diğer maymunlarla herhangi bir etkileşimi olmamıştır. Bu maymunların bir kısmı ölmüş, geri kalanı da korkmuş ve anormal davranışlar geliştirmişlerdir (Tüzün ve Sayar, 2006, s. 25).

Başka bir deneyde ise kafese iki çeşit anne temsili konulmuştur. Bu temsillerden biri üzerinde süt şişesi bulunan bir telden yapılmış, diğeri ise ısıtılan, yumuşak kumaştan yapılmıştır. Araştırmacılar yavru maymunların çoğunlukla süt vermeyen ama sıcak ve yumuşak anneyi tercih ettiklerini göstermiştir. Yavru maymunlar açlık ihtiyacını telden anne temsiliyle giderse bile vakitlerinin çoğunu yumuşak anneye geçirmiş, kafese yabancı bir cisim atıldığında ve korktuklarında ona sarıldığı gözlenmiştir. Bez anne yavruların korkularını azaltmada daha etkili olmuştur ve bebek bez annenin yanındayken ortamı daha rahat keşfetmiştir. Bu sonuç bağlanmanın sadece ihtiyaçların giderilmesiyle ilgili olmadığını, canlıların bağlanma için temasın da çokça olduğu daha yakın bir ilişkiye ihtiyaç duyduklarını göstermiştir (Bowlby, 1969, s. 251). Bu bulgular Bowlby’nin ilk bağlanma ilişkisinden yoksunluğun, sonraki ilişkilerin niteliğini etkileyeceği doğrultusundaki savını desteklemiştir.

Bowlby, Harlow’un bebek maymunlarla yaptığı çalışmayı da içeren hayvan araştırma literatüründen etkilenmiş ve bebekle annesi arasındaki bağın beslenmenin ötesinde fiziksel temasla ilgili olduğu görüşünü benimsemiştir (Ainsworth ve Bowlby, 1991).

Bowlby'nin çalışmaları 1950'de Dünya Sağlık Örgütü'nün evsiz çocukların ruh sağlığı üzerine tavsiye istemesiyle başlamıştır. Bu sebeple yazdığı raporda bebeklerin ve küçük yaş çocuklarının annesiyle sıcak, yakın ve devamlı bir ilişki içinde olmasının gerekliliği üzerinde durmuştur. Bebeklerin sağlıklı gelişiminde hem fiziksel temasın hem de bakıcıların önemini vurgulayan Bowlby, yetimhanede büyüyen çocukların bakımında değişiklikler yapılmasını sağlamıştır. Çocuklarla daha önce kim müsaitse o ilgilenirken, bu rapor sayesinde bağlanmayı sağlamak için tek bakıcı sistemi uygulanmıştır. Rapor anne-çocuk arasındaki ilişki bakımından o dönemde oldukça dikkat çekmiştir ancak eksik kalan noktalar vardır. Bowlby bu eksiklikleri gidermek için James Robertson ile küçük ödenekli bir çalışmaya başlamıştır. Çalışmanın amacı erken dönem çocuklukta anneden ayrılmanın kişilik gelişimi üzerindeki etkileri problemine sistematik bir bakış oluşturmaktır. Robertson, bu dönemde bir grup çocuğun evden ayrı kalma sürelerini gözlemlemiştir. Robertson üzüntü ve acının yoğunluğundan derin bir şekilde etkilendiği bu çalışma sırasında, çocukların evden uzaktayken ve oraya döndükten sonra gösterdikleri bozukluğun boyutuna ve süresine tanık olmuştur. Bununla ilgili bir rapor yazmış aynı zamanda küçük bir kızın tepkilerinden oluşan bir film kayda almıştır. Araştırma yöntemi gözlem olduğundan bilim dünyasında bir grup tarafından itirazlarla karşılanmıştır (Bowlby, 1969, s. 25,26).

Bowlby Robertson'un gözlemlerini Henicke'nin "kısa ayrılmalar" araştırmasıyla ve başka kültürlerde yapılan araştırmalarla birleştirmiştir. Bowlby ilk kez 1958'de yayınladığı makalede bağlanma terimini kullanmıştır ve erken çocukluk döneminde bebeğin kendisi için önemli olan başkalarına karşı geliştirdiği güçlü duygusal bağlar olarak kavramsallaştırmıştır. Bowlby'ye göre yaşamın ilk yıllarında bebeklere verilen tepkiler, çocukta kendisine ve başkalarına dair zihinsel tasarımlar ve ilerde kuracağı ilişkilerle ilgili bir prototip oluşturur. Bowlby buna "içsel çalışan modeller" adını vermiştir (Sümer ve Güngör, 1999, s. 73)

İçsel çalışan modelin iki temel boyutu vardır. İlki benliğe dair olan, kişinin bağlandığı nesnelere tarafından sevilme ve desteklenmeye değer olup olmadığıyla ilgili inançları içermektedir. Diğerlerine ilişkin içsel çalışan model ise, bağlanılan nesnenin güvenilirliği, ulaşılabilirliği ve kabul ediciliği ile ilgili inançlar vardır. İçsel çalışan modeller, başlangıçta esnek olmalarına rağmen zamanla katılaşır (Holmes, 1993, s. 435)

Bağlanmayla keşfetme isteği arasındaki ilişkiden çok etkilenen Bowlby, bağlanma şeması, yakınlık arama ve güvenli üs kavramlarını ortaya atmıştır. Ona göre bağlanma şemaları bebekle bakımveren arasında yaşanan binlerce deneyimin bir özeti idi (Cozolino, 2006, s. 176)

Bowlby (1988) bağlanmanın dört özelliğinden bahsetmektedir. Bunlardan ilki; Yakınlığın sürdürülmesidir. Bağlanılan nesneye yakın olma isteğiyle ilgilidir. İkincisi; Güvenli dayanak olmakla ilgilidir. Çocuğu tehdit eden bir durum karşısında rahatlamak için bağlanılan nesnenin yanında olma isteğidir. Üçüncüsü ; Güven esasıdır. Çocuğun rahatça keşif yapabilmesi için, bağlantığı nesnenin tutarlılığına olan güvendir. Dördüncüsü; Ayrılık acısıdır. Bağlanılan nesnenin kaybıyla ortaya çıkar.

Bowlby yaşamın ilk iki yılı bağlanma davranışının kademeli olarak oluştuğunu söyler. Özellikle 6 aydan sonra bağlanmanın gözlendiğini belirtir. Altı aylık bir bebeğin ayrılmaya karşı tepkilerini ise şöyle sınıflandırmıştır:

- Protesto ve Yeniden Birleşme İsteği: Bu tepki bazen ayrılmanın hemen ardından çıkar, bazense gecikebilir.
- Umutsuzluk: Çocuk anneyi özler ve zaman geçtikçe umutsuzluğa düşer.
- İlgisizlik: Beklenen annenin gelmemesiyle ortaya çıkan tepkidir. (Bowlby, 1969, s. 262).

Mary Ainsworth çalışmalarıyla Bowlby'e katılarak kuramın gelişimine büyük katkı sağlamıştır. Bu anlamda Ainsworth'un yaptığı deneysel çalışmalar çok önemlidir. (Masterson, 2005, s. 158-160)

Ainsworth'ün Uganda Araştırması: 1953 yılında Ainsworth eşinin Uganda'da işe başlamasıyla beraber burda bir çalışmaya başlamıştır Haftada iki saatlik ev ziyaretiyle burda yaşayan annelerden bebek bakımı, bebeğin gelişimi ve aile içinde gözlenen iletişim hakkında bilgiler toplamıştır. Bu çalışmalar sonucunda anneye bebek arasında üç farklı bağlanma örüntüsü ortaya koymuştur: güvenli bağlanan bebekler, güvensiz bağlanan bebekler ve bağlanmanın gerçekleşmediği bebekler. Güvenli bağlanan bebekler, annelerinin bulunduğu ortamlarda çevreyi keşfetmekten hoşlanan ve daha az ağlayan bebeklerdir. Güvensiz bağlanan bebekler, ortamda anneleri varken bile sürekli ağlayan bebeklerdir. Henüz bağlanmamış bebekler ise annenin varlığı ve yokluğuyla ilgilenmeyen bebeklerdir. Ainsworth yaptığı gözlemlere göre 6 aylık

bebelerde bağlanmanın oluştuğunu belirtmiştir. Bebekler emeklemeleriyle birlikte annelerini takibe başlamışlardır (Bowlby, 1969, s. 257)

Ainsworth Uganda'lı bebeklerle çalışmasından sonra bağlanma için ölçüt oluşturacak davranış kalıpları belirlemiştir.

Bunlar: farklı ağlama, farklı gülme, farklı sesler çıkarma, anneden ayrıldığında ağlama, takip etme, görsel motor yönelim, gülümseyerek selamlama ve temel heyecan, selamlarken kolları kaldırma, selamlarken alkış, annenin üzerine tırmanma, annenin kucağına yüzünü gömme, hareket yoluyla yaklaşım, kucaklama, sarılma ve öpme, keşif için anneyi güvenli bir temel kabul etme, güvenli bir sığınak olarak anneye kaçış, tırmanma tepkileridir

Ainsworth'e göre bebekler bu davranış kalıplarıyla büyür. Bağlanma altıncı aydan sonra gerçekleşmeye başlamaktadır. Eğer bağlanma ilişkisinde yakınlık sağlanırsa bebekte güvenlik ve sevgi duyguları, ilişkide kopukluk olursa kaygı, üzüntü ve kızgınlık duyguları oluşmaktadır Bu bağ oluştuğundan sonra ilişkide bir kopma oluşursa bebek anneyi protesto eder (İlaslan, 2009, s. 17,18)

Ainsworth'un Baltimore Araştırması: Ainsworth 1963'te yaptığı bu araştırmasında anne-bebek bağlanmasını değerlendirmek ve sınıflandırmak istemiştir. Araştırmaya 26 Baltimore'lu aile katılmıştır. 1 yıl süreyle yapılan ziyaretlerde aile doğal davranışları için teşvik edilmiş ve anne-bebek ilişkileri gözlemlenmiştir. Gözlemlenen anneler 4 şekilde kategorize edilmiştir:

1. Özgür/özzerk anneler; çocuklarının ihtiyaçlarına duyarlı, duygularına açık annelerdir.
2. Kayıtsız anneler; çocuğun ihtiyaçlarını gidermeyen, onları reddeden annelerdir.
3. İç içe geçmiş/ikircikli anneler; tutarlı olmayan, bazen yok olup bazen de çocuklarına yapışan annelerdir.
4. Dağınık anneler; çocuklarından korkan ve onları korkutan annelerdir. Daha sonra bu annelerin travma ve yas problemi yaşadığı ortaya çıkmıştır (Cozolino, 2006, s. 177,178)

Bebekler 1 yaşına geldiğinde laboratuvar ortamında bir gözleme alınmışlardır. Bunun için kullanılan araştırma yöntemi Yabancı Durum uygulamasıdır. Önce anne ile çocuk bir oyun odasına yerleştirilmiş, bir süre birlikte kalmaları sağlanmıştır. Daha sonra

odaya araştırmacılarından biri olan bir yabancı gönderilmiş ve kenarda bir yerde oturmuştur. Bir süre sonra anne odadan çıkmış, çocuk yabancıyla aynı odada kalmıştır. Kısa bir süre geçtikten sonra anne tekrar odaya dönüş yapmış kendi sandalyesine oturmuştur. Bu deneyde çocuğun tepkileri gözlenmiştir. Bu yöntem Bowlby'nin primatlar üzerinde doğal ortamda yaptığı araştırmalara dayanarak tasarlanmıştı (Sümer, Sayıl, ve Berument, 2016, s. 19)

Yabancı durum, bağlanma şemalarının ayrılma stresi altında daha belirgin bir şekilde ortaya çıkacağını varsayıyordu. Yabancı durum yönteminde çocuğun annenin odaya dönmesine verdiği tepki değerlendirilmiştir. Araştırmacılar şu soruların cevaplarını arıyordu:

1. Çocuk rahatlamak için anneye mi sığınıyor yoksa anneyi görmezden mi geliyor?
2. Çocuk anneye yöneliyor mu, anneden uzak mı kalıyor?
3. Çocuk kolay yatıyor mu, yoksa çabuk sakinleşemiyor mu?
4. Çocuk oyun oynamaya dönüyor mu yoksa anneye yapışıyor ya da tamamen geri mi çekiliyor?

Çalışma sonucunda bebeklerin verdikleri tepkileri sınıflandıran Ainsworth, bağlanmayı güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınan ve güvensiz/dağınık olmak üzere dört ana kategori altında toplanmıştır. Güvenli bağlanmaya sahip olduğu düşünölen 18 aylık bebekler, 24 aylık olduklarında tekrar gözlenmiş ve güvensiz bağlanan bebeklere oranla daha azimli ve uyumlu oldukları ve güvenli bebeklerin güvensiz bağlanan bebeklere oranla daha fazla yaratıcı oyun oynadıkları tespit edilmiştir. (Cozolino, 2006, s. 178,179)

2.2.2. Bağlanmanın Sınıflandırılması

2.2.2.1. Güvenli Bağlanma

Güvenli bağlanan çocukların annelerinin çoğu özgür/özerk kategorisindedir. Yabancı durum deneyine göre güvenli bağlanmaya sahip olan çocuklar anne giderken hafif bir kaygı yaşarlar, anne geri döndüğünde ise ona yaklaşır, coşkulu bir şekilde karşılar ve çabuk yatışırlar. Kısa süre içinde oyun oynamaya ve etrafı keşfetmeye dönerler. Önceki deneyimlerinden sıkıntı yaşadıkları zaman anneye iletişim kurmanın rahatlatıcı olduğunu öğrenmişlerdir. Güvenli bağ kuran çocuklar anneleri bir teselli ve rahatlama kaynağı olarak içselleştirmişlerdir (Cozolino, 2006, s. 178) Çocuk güvenli bir bağ oluşturduğu için ötekinin onun için orada olacağını bilir. Bu güvenli ortam çocuğun yetişkinlik döneminde doyurucu ilişkiler kurabilmesine olanak sağlar. Bir çocuğun

güvenli bir bağ oluşturabilmesi annenin sıcak, duyarlı, ihtiyaçları gören ve gideren olma özelliklerini taşımasına bağlıdır. Bu anneler çocuğun ağlama sesinden ihtiyacını hissedebilen, çocuğu yatıştırabilen ve ihtiyaçlarına yönelik tepki verebilen annelerdir (Tüzün ve Sayar, 2006, s. 27). Hazan ve Shaver (1987) bu gruptaki bireyler içsel alan modeline göre hem benlik algısı hem de ötekiyle ilgili algısı olumlu olduğunu söyler. Güvenli bağlanan kişiler ebeveynleri ile ilgili olumlu hislere ve olumlu çocukluk yaşantılarına sahiptir (İlaslan, 2009, s. 39). Güvenli bağlanmaya sahip bireyler, eşleriyle rahatlıkla yakın ilişki kurabilirler ve bağlanmanın doyumunu yaşarlar. İlişkilerinde terk edilme ya da yakınlaşmayla ilgili kaygıları yoktur. Bağlanma stilleri içinde ruhsal olarak en sağlıklı grup, güvenli bağlananlardır (Solmuş, 2008).

2.2.2.2. Güvensiz Bağlanma

Güvensiz bağlanma stiline sahip bireyler güvenli bağlananlara göre içsel alan modelindeki benliğe ve ötekiyle ilgili algılarında daha olumsuz bir tutum benimsemiştir. Sevildiğine ve kabul edildiğine dair inançları düşüktür. Duygusal ilişkilerinde bu yüzden sorunlar yaşarlar. Yakınlıktan rahatsızlık duyar ve kaçma eğilimi gösterirler (Sümer ve Güngör, 1999, s. 74).

Ainsworth ve arkadaşları güvensiz bağlanmayı kendi içinde kaygılı-kararsız, kaçınan ve dağınık olmak üzere 3'e ayırmıştır :

2.2.2.2.1. Kaygılı-Kararsız Bağlanma

Yabancı durum deneyinde anne giderken aşırı derecede üzüntü gösteren, ayrılamayan ve sıklıkla ağlayan bebeklerin oluşturduğu gruptur. Bu bebekler anne döndüğünde anneye yaklaşmış ancak kolay kolay yatışmamışlardır. Bir yandan yakınlaşmak isterken diğer yandan öfkeyle anneyi uzaklaştırmışlardır. Anneye karşı öfkeli ve reddedici olmuş, annenin sakinleştirme çabalarına karşı direnmiş ve zor sakinleşmişlerdir. Ayrıca oyuna tekrar dönme süreleri de uzun olmuştur (Karen 1990, Bretheron 1992, Main 1999, Aydın 2005, Yalom 2014). Bu tarza sahip annelerin çocukların ihtiyaçlarını karşılamada bazen duyarlı bazen de duyarsız, olduğu gözlemlenmiştir (İlaslan, 2009, s.43).

2.2.2.2.2. Kaçınan Bağlanma

Yabancı durum deneyine göre bu bebekler annenin gitmesinden etkilenmemiş gibi görünmüş, anne geldiğindeyse mesafeli durmuşlardır. Ayrılırken sakin ve neredeyse hiç tepki yokken, buluşurken de anneyi reddedici ve uzaklaştırıcı özellikler

göstermektedirler. Çocuk anneden herhangi bir yakınlık ve temas beklememiştir (Shaw ve DeMaso, 2007, s. 157) Odadaki yabancıyla ilgili kaygı duymalarına rağmen, annelerinin kendini rahatlatacağına dair bir inanç yoktur. Kendi duygularını regüle etmenin daha kolay olacağını düşünürler. Bu bağlanma stiline sahip anneler kayıtsız kategorisindeydi. Bebeklerine yakın temas göstermediği, bebeklerin ihtiyaçlarına karşı tutarsız ve ağlamalarına karşı tepkisiz oldukları gözlemlenmiştir (Cozolino, 2006, s. 180)

2.2.2.2.3. Dağınık Bağlanma

Bu kategorideki çocukların davranışları oldukça ilginç gözlemlenmiştir. Yabancı durum gözleminde anne odaya dönünce genellikle kaotik davranışlar sergilemekte hatta bazen kendilerine zarar vermektedirler (kendi etrafında dönmek, sık sık düşmek, kendilerine vurmak gibi) sakinleşmenin yolunu bulamadıkları düşünülmüştür. Yüzlerinde trans benzeri bir ifade belirmiş, donuklaşmışlardır. İçsel karmaşaları uyumlanma, başa çıkma ve motor becerilerini ciddi anlamda sekteye uğratmıştır. Daha sonra bu çocukların annelerinin çeşitli travmatik deneyimlerinin bulunduğu ya da devam eden bir yas süreci yaşadıkları öğrenilmiştir. Annenin içsel olarak yaşadığı kaos çocukta can bulmuştur (Cozolino, 2006, s. 181)

2.2.3. Bağlanma ve Nörobiyoloji

Beynimizin ilk uyum sağladığı ortam ebeveynlerimiz, ilk gerçeğimiz de onların bilinçdışı zihinleridir. Yaşamımızın ilk yıllarında beyin hızla geliştiği için erken dönemde yaşadığımız deneyimlerin nöronal yapımızın gelişiminde etkisi büyüktür (Cozolino, 2006, s. 8)

Bowlby'nin kitabının basılmasından sonra geçen sürede önemli çalışmalara imza atmış olan Allan N. Schore, Bowlby için "geleceği görmüştü" yorumunu yapmıştır. Ainsworth ise konuyla ilgili, bağlanmanın dışarıdan gözlemlenebilecek davranışların çok ötesinde, anneyle çocuk arasında sinir sistemine kurulan içsel bir süreç olduğunu belirtmiştir (Schore, 2012, s. 76).

Çocuk doğar doğmaz sosyal çevresiyle iletişime girmek için duyuşal kapasitelerini (koku, tat ve dokunma gibi) kullanmaya başlar. İkinci ayın sonunda insan yüzünün görsel olarak algılanmasını sağlayan oksipital (artkafa) alanın gelişmesiyle sosyal ve duyuşal kapasitelerinde bir artış yaşar. Bebek, annenin duyuş taşıyan yüzünü, özellikle gözlerini sıkı bir şekilde takip eder ve anneyle bebek arasında karşılıklı

bakışmalar yaşanır. Bu etkileşim kare kare incelendiğinde, anne ve bebek arasında milisaniyeler içinde gerçekleşen örtülü bir diyalog olduğu görülür (Schore, 2012, s. 95,96). Bu bakışmalar her ikisinin de rahatlamasını ve sakinleşmesini sağlar. Görsel sistemin yüzlere odaklanması , nöronal sistemlerin büyümesini sağlar ve bu bakışmalar bağlanma davranışını tetikler (Cozolino, 2006, s. 195). Bu bakışmalar sayesinde bebek çok miktarda sosyal ve bilişsel bilgi alır ve anneye bebek duygulanım davranışlarının yoğunluğunu senkronize ederler (Schore, 2012, s. 96)

Anne ile bebek arasındaki biyolojik senkronun interaktif bir şekilde düzenlenmesi, her iki tarafın da opiyat sistemlerinin etkinleştiğini göstermektedir. Opiyat seviyesinin yükselmesi hem anne de hem çocuk da zevk artışına vesile olur. anne bebek arasındaki senkron bakışmalar dopamin seviyesinin de artmasını sağlar, bu sayede bebek uyarılır ve coşku yaşar. Bu coşkulu duyguyu düzenleme görevi anneninindir. Annenin yatıştırıcı ve sakinleştirici etkisi çocuğun oksitosin seviyesini düzenler. Oksitosin sıcak bir yüz ifadesi, yumuşak bir ses tonu gibi uyarılar sayesinde salgılanır. Bu pozitif uyarılar ve dengeleyici sistemler bağlanma mekanizmasının önemli unsurlarındandır ve çocuğun başa çıkma kapasitelerinin gelişmesinde önemli rol oynarlar (Schore, 2012, s. 103,104).

Annenin bu iletişimi sürdürebilmesi için içsel olarak uyumlu olabilmesi gerekmektedir. Ancak bakım veren kişi her zaman bebeğe uyumlu olamayabilir. Gelişimsel araştırmalar ikilinin arasındaki ilişkide sık sık uyumsuzluk anları yaşandığını, bağlanmada kırılmalar olduğunu göstermektedir. Kısa süreli durumlarda bebekler bu kırılmaları regüle etseler bile uzayan negatif durumlarda bu bebekte zehir etkisi yapar. Bakım veren uyumsuzluk anından sonra interaktif bir onarıma girmelidir. Yeterince iyi olan bakıcı, gecikmeden yeni bir uyumlanma oluşturan bakıcıdır. İlk yıl boyunca devam eden bu uyarılma bakım verenler bebek arasında bağlanma oluşmasını sağlar. Bağlanmanın türü annenin senkronizasyon kapasitesiyle ilgilidir (Schore, 2012, s. 99,100).

2.3. Bağlanma ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkiyle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Adam, Gunnar ve Tanaka (2004) araştırmalarında annelerin bağlanma stilleri ve ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkide ebeveynin duygu durumunun arabulucu etkisini incelemişlerdir. Ebeveynin bağlanma stilini ve duygu durumunu ölçmek için annelere

ölçekler uygulanmış, ebeveyn tutumlarını belirlemek için ise anne ile bebeğin bir arada bulunduğu etkileşim seansları düzenlenmiştir. Bu etkileşim seanslarında araştırmacılar sıcaklık, sorumluluk, zorlayıcılık, komutların kalitesi, öfke durumlarını gözlemlemiştir. Sonuçlarda bağlanma ve ebeveynlik tutumları üzerinde ebeveynin duygu durumunun etkili olmadığı görülmüş ancak bağlanma stili ile ebeveyn tutumunun ilişkili olduğu bulunmuştur. Saplantılı bağlanan annelerin öfkeli/müdahaleci ebeveynlik puanları, kayıtsız ve güvenli bağlanan annelerden anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. Anne bağlanması ve sıcak ilişkiler açısından anlamlı sonuçlar bulunamamıştır. Güvenli bağlanan annelerin en olumlu duygulara sahip olduğu görülmüştür (Algan ve Şendil, 2013).

Roelofs, Meesters ve Muris, (2008) araştırmalarında çocuk yetiştirme tutumlarının ve ebeveynler arasındaki romantik bağlanmanın çocuklardaki bağlanma güvenliği üzerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda güvensiz bağlanan çocuk oranı literatüre göre oldukça düşük bulunmuştur. Güvensiz bağlanan ebeveynlerin daha düşük oranda demokratik tutumlar benimsediği ve otoriter tutumların çocuklarda güvensiz bağlanmayı arttırdığı görülmüştür (Algan ve Şendil, 2013).

Güner (2011), araştırmasında çocukların bağlanma güvenlikleri, ebeveynlerin bağlanma güvenlikleri ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların bağlanma güvenliği ve ebeveynlerin bağlanma güvenliği arasında ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların bağlanma güvenliği puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır. Bununla birlikte öyküler ayrı ayrı incelendiğinde, demokratik tutum ile çocuklardaki yüksek bağlanma puanları, izin verici ve aşırı koruyucu tutum ile düşük bağlanma puanları arasında ilişkiler bulunmuştur. Ebeveynlerin bağlanma kaygı ve kaçınma puanlarına bakıldığında, annenin kaçınma puanı ve demokratik tutum arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç doğrultusunda annelerin daha düşük kaçınma puanına sahip oldukça demokratik tutumu benimsedikleri söylenebilir. Babanın kaygısının tutum ile olan ilişkisi incelendiğinde, kaygı ile aşırı koruyucu tutum arasında olumlu yönde ilişkiler olduğu bulunmuştur. Buna göre yüksek düzeyde kaygıya sahip babalar aşırı koruyucu tutumu benimsemektedirler.

Bolattekin (2014), araştırmasında, anne-babaların bağlanma stili ve anne-baba tutumlarının çocuklarda gözlemlenen davranış problemleri üzerine etkisinin incelenmesi ele alınmıştır. Araştırmada ortaya çıkan bulgular gözlemlendiğinde,

çocuklarda görülen davranış sorunlarında, akran sorunlarında ve total güçlüklerde cinsiyete göre anlamlı farklılıkların mevcut olduğu görülmüştür. Erkek çocukların kız çocuklara göre daha fazla davranış sorunu gösterdiği görülmektedir. Sosyal davranışlarda kız çocukları erkek çocuklara göre daha çok başarı elde etmişlerdir. Anne-babaların bağlanma şekillerine göre çocuklarında gözlemledikleri davranış problemleri arasında anlamlı değişikliklere rastlanmıştır.

Zalluhoğlu (2015), araştırmasında çocukların bağlanma örüntüleri ile annelerinin bağlanma örüntüleri, ebeveyn tutumları ve stresle başa çıkma yaklaşımları üzerine çalışmıştır. Araştırma sonucunda klinik grupta olan çocuklar kontrol grubundaki çocuklara göre daha düşük bir güvenli bağlanma örüntüsüne sahip olduğu görülürken, klinik grubunun kaçınma örüntülerinin kontrol grubundaki çocuklara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Analiz sonucunda annelerin otoriter tutumlarının çocukların bağlanma düzeyini düşürdüğü görülmüştür. Ayrıca annelerin otoriter ve aşırı koruyucu tutumlarının çocukların kaygı ve kaçınma düzeylerini arttırdığı bulunmuştur.

Nalbantoğlu (2016), araştırmasında çocuklarda görülen ruhsal sorunlar ile annelerin bağlanma düzeyi, çocuk yetiştirme tutumları ve aile işlevlerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, aile değerlendirme ölçeğinde demografik özelliklere göre anlamlı farklılıklar görülmüştür. Aynı şekilde çocuk yetiştirme tutumu ile demografik özellikler arasında da anlamlı farklılıklar görülmüştür. Ölçekler arasındaki ilişkilere bakıldığında aile değerlendirme ölçeği ile çocuk davranışları arasında, aile değerlendirme ile çocuk yetiştirme tutumu arasında ve çocuk davranışları ile çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Diğer yandan bağlanma stilleri ile çocuk davranışları arasında herhangi anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Açıkyol (2016), araştırmasında çocuk sahibi olan kadınların çocuk yetiştirme tutumlarıyla çocukluk çağı örselenmiş yaşantıları, ebeveyniyle bağlanma biçimleri ve benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Annelerin eğitim düzeyleri, çalışma durumları ve çocuk sayılarının tutumları üzerindeki etkisine de bakılmıştır. Ebeveynine aşırı koruyucu bağlanan annelerin çocuklarına karşı aşırı koruyucu oldukları, aşırı kontrolcü algıya sahip annelerin de çocuklarına karşı demokratik olmadıkları; çocukluk döneminde yaşanmış olan ihmal ve istismarın çocuklarına karşı sergiledikleri tutumları etkilediği ve daha koruyucu oldukları görülmüştür. Güven duygusu az ve ilişkilerinde tehdit hisseden annelerin daha koruyucu oldukları görülmüştür. Eğitim düzeyinin

yükselmesiyle birlikte annelerin ev kadınlığını reddettiği, çalışan ve çocuk sayısı fazla olan annelerin de aşırı koruyucu oldukları çalışmanın sonuçları arasındadır.

Güren (2017), araştırmasında evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumları, evlilik çatışmaları, yalnızlık ve yakın ilişki düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları ile olan ilişkisi incelenmiştir. Evlilikte uyum kavramının demokratik ve eşitlikçi yaklaşım ile pozitif yönde sonuç vermesi araştırmanın dikkat çeken verilerinden olmuştur. Çiftlerin evlilik ilişkilerinde sahip oldukları olumlu ve olumsuz dinamiklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına aynı yönde etki ettiği belirlenmiştir.

Ertan (2017) çalışmasında okula devam eden 5-6 yaş çocuklarının annelerinin bağlanma biçimleri ile kişilik özellikleri, annelerin kişilik özellikleri ile çocukların bağlanma biçimleri ve annelerin bağlanma biçimi ile çocukların annelerine bağlanma biçimleri arasındaki ilişki araştırmıştır. Araştırma sonucunda; araştırmanın birinci amacına yönelik annelerin bağlanma biçimleri ile kişilik özellikleri arasında sadece endişe düzeyi alt değişkeninde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre güvensiz bağlanan annelerin endişe düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Neppl ve meslektaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada, pozitif ebeveynlik ve ebeveyn-çocuk bağlanması arasında ilişkiye aracılık eden olumlu çift etkileşim ve çocuk sosyal yeterliliği arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bulgulara göre, hem anneler hem de babalar için, pozitif ebeveyn etkileşimi ve ebeveyn-çocuk bağlanması, pozitif çift etkileşimin çocuk sosyal yeterliliği ile dolaylı olarak ilişkili olduğunu göstermiştir.

Tani ve meslektaşları (2018), Bowlby'nin bağlanma kuramı, kuşaklar arası iletim teorisi, bir kadının ailesine, özellikle de annesine olan bağlılığının, gelecekteki ebeveynliğinde önemli bir rol oynadığını öne sürmüştür. Bu doğrultuda, yapmış oldukları çalışmada, hamile kadınların doğum öncesi ve sonrası bebeklerine bağlanma ile anneleri ile olan ilişkileri arasında herhangi bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, anneleri ile iyi ilişkiler kurmanın, kadınların bebeğine doğum öncesi bağlanmalarında ve yeni doğan bebeklerine bakım ve bağlanma davranışlarında olumlu bir belirleyici olduğu saptanmıştır. Ek olarak, annelerin prenatal bağlanma, doğumdan sonra davranışsal bağlanma modelini olumlu olarak öngörmüştür. Sonuçlara göre, kendi anneleri ile pozitif ilişkisi olan kadınların da

doğmamış bebeklerine ve doğumdan hemen sonraki sürede olumlu bağlanmalar olduğunu bulunmuştur.

Tarabeh ve meslektaşları (2018) yapmış oldukları çalışmada, anne-kız bağlanma modelleri değerlendirilmiştir. Çalışmada, güvenli bebeklerin annelerinin, güvensiz bebeklerin annelerinden daha uygun akıl yürütme işlevleri gösterdiği saptanmıştır. Sonuçlar, güvenli bebeklerin annelerinin düzensiz bebeklerin annelerinden daha uygun zihinsel işlevleri olduğu, kararsız bebeklerin anneleriyle karşılaştırıldığında anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Ayrıca, güvenli bebeklerin anneleri, hem de dezavantajlı bebeklerin anneleri ve kararsız bebeklerin annelerinden daha az zihinsel işlev sorunu göstermiştir.

Wall (2018) yapmış olduğu çalışmada, erken beyin gelişimi ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada, bağlanma kavramının ne ölçüde etkisi olduğu incelenmiştir. Sonuçlar doğrultusunda, çocuğun duygusal gelişiminin giderek daha öncelikli hale gelmesi nedeniyle, bağlanmanın önemli bir unsur olduğu ve bunun pozitif ebeveyn tutumu ile desteklendiği saptanmıştır.

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırma nicel ölçümlerle gerçekleştirilen betimleyici bir çalışmadır. Katılımcılar İstanbul'da çeşitli özel anaokulu ve kreşlerde kayıtlı olan 24-36 aylık çocukların anneleri arasından kurumların duyurularıyla, gönüllülük ilkesine göre 100 kişi seçilmiştir. Kreş seçimleri herhangi bir kriter gözetilmeden gelişigüzel olarak seçilmiştir. Katılım gösteren her anneye iki farklı ölçek ve sosyo-demografik bilgi formu uygulanmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında, seçkisiz örneklem oluşturularak ve katılımcıların araştırmaya katılımlarının onaylanması ile anket çalışması yürütülmüştür. Araştırmacı tarafından belirlenen ve katılımcılara uygulanan veri ölçüm araçları aşağıdaki gibidir:

3.2.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Çalışması yapılan sosyo-demografik değişkenler; annenin yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu, ailenin gelir durumu, evde kaç kişinin bulunduğu, annenin fiziksel ve ruhsal olarak sağlık durumu, ilaç kullanımı, annenin kim tarafından yetiştirildiği ve anneye bakım veren kişinin ruhsal durumu, annenin sahip olduğu çocuk sayısı, araştırmaya konu olan çocuğun yaşı, çocuğun planlanan bir çocuk olup olmadığı ve çocuğu yetiştirirken destek olan bir yakının var olup olmadığıdır. Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

3.2.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri – II (YİYE-II)

"Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-2 (YİYE)" toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerden 18 tanesi kaçınmacı bağlanma, kalan 18 tanesi de kaygılı bağlanma

boyutlarını ölçmektedir. Kaçınmacı Bağlanma Boyutu: Çift sayı olan maddelerin ortalaması alınarak hesaplanır. Kaygılı Bağlanma Boyutu: Tek sayı olan maddelerin ortalaması alınarak hesaplanır. Ters kodlanan maddeler: 4, 8, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 26, 30, 32, 34, 36. 7'li derecelendirme yöntemine göre: 1 = Hiç katılmıyorum 4 = Ne katılıyorum ne katılmıyorum 7 = Tamamen katılıyorum. Betimleyici ve doğrulayıcı faktör analizleri YİYE-II'nin bağlanmada kaçınma ve kaygı davranışlarını temsil eden iki faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. Kaçınma ve kaygı boyutlarının ilgili diğer değişkenlerle gösterdiği ilişki, YİYE-II'nin geçerliğini desteklemektedir. Ayrıca, YİYE-II ile ölçülen boyutların yüksek düzeyde iç tutarlılığa ve test-tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu bulunmuştur. Bulgular doğrultusunda araştırmacılara yetişkin bağlanmasının ölçümünde, diğer ölçeklere göre daha yüksek ölçüm duyarlılığına sahip olan YİYE-II'yi kullanmaları önerilmiştir. YİYE-II'nin kaygı ve kaçınma boyutlarının test-tekrar test güvenilirlikleri ölçeği dolduran 86 katılımcının verileri kullanılarak yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda kaygı boyutunun .82, kaçınma boyutunun da .81 oranında test-tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu bulunmuştur. Gerek kaçınma, gerekse kaygı boyutları yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olup, Cronbach alfa katsayıları bu boyutlar için sırasıyla .90 ve .86' dır (Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal, 2005).

3.2.3. Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği

"Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği" toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Demokratik, koruyucu, otoriter ve aşırı hoşgörülü tutumları ölçmektedir. Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği dördümlü likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin puanlanması bir ile dört arasındadır. Her madde, "her zaman" dört, "sık sık" üç, "bazen" iki ve "hiçbir zaman" bir puanla değerlendirilmektedir. Demokratik, otoriter, koruyucu ve aşırı hoşgörülü tutum olmak üzere dört alt boyuttan oluşan ölçme aracının her alt boyutundan alınacak puanın yüksekliği o boyutun içerdiği özelliklerin de yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geçerlik güvenilirlik çalışmasının yapılabilmesi için üç yaşın altında çocuğa sahip 134 anne çalışma grubunu oluşturmuştur. Geçerlik çalışmaları kapsamında Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin uygunluk indeksini test etmede "Maksimum Olabilirlik Doğrulayıcı Faktör Analizleri" yapılmış ve yapılan güvenilirlik analizleri sonucunda cronbach alfa değerinin Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyutlarında .71.25-.74.42 arasında değiştiği görülmüştür. Test tekrar test sonuçları incelendiğinde alt boyutlara ait ölçümlerde korelasyon katsayısının .94-.98 arasında değiştiği belirlenmiştir.

Geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonuçları, bu çalışma ile oluşturulan Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin (ÇYTÖ), yeterli düzeyde psikometrik özelliklere sahip olduğunu göstermiştir (Aral ve Kılınç, 2016).

3.3. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında, annelerden alınan veriler çözümlenerek istatistikler analiz yöntemleri uygulanmıştır. Araştırmanın problemini çözmek amacıyla Sosyal Bilimler için İstatistik Yazımı (Statistical Package for Social Sciences – SPSS) kullanılmış ve veri analizleri yapılmıştır. Araştırma betimsel, karşılaştırmalı ve ilişkisel analiz yöntemlerini içermektedir. Araştırmada, demografik değişkenlerin frekans dağılımları verilmiş ve araştırma değişkenleriyle karşılaştırılması yapılmıştır. İkili grup demografik değişkenlerin araştırma değişkenleriyle karşılaştırılmasında, demografik değişkenlerin araştırma değişkenleriyle normal dağılım göstermemesi sebebiyle “Mann Whitney U testi” yapılmıştır. İki'den fazla kategori içeren demografik değişkenler için “Kruskal Wallis Homojenlik Testi” yapılmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Araştırma kapsamında, annelerin bağlanma stilleri ve çocuk yetiştirme tutumları incelenmiştir. İlk olarak, katılımcıların demografik değişkenlerinin frekans dağılımları Tablo 1’de verilmiştir. Ayrıca, demografik değişkenler bakımından, erişkin bağlanma modellerini ölçmek için kullanılan “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri – II (YİYE-II)” alt boyutları olan “Kaygı” ve “Kaçınma” puanları karşılaştırılmış; çocuk yetiştirme tutumlarını incelemek için “Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği” alt boyutları olan demokratik, otoriter, koruyucu ve aşırı hoşgörölü tutumların skorları karşılaştırılmıştır. Demografik değişkenlerin gruplarının homojen dağılım göstermemesi sebebiyle parametrik olmayan ölçümler kullanılmıştır. İkili grup içeren demografik değişkenlerin araştırma değişkenleri ile karşılaştırılması amacıyla “Mann Whitney U testi” yapılmıştır. İki den fazla kategorisi olan demografik değişkenlerin araştırma değişkenleriyle karşılaştırılmasında “Kruskal Wallis Homojenlik testi” kullanılmıştır. Karşılaştırma analizlerinde anlamlılık değeri 0,05 olarak alınmıştır. Bununla birlikte, araştırma değişkenlerini ölçen alt boyutların arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson Korelasyonu yapılmıştır. Anlamlılık değeri 0,01 ve 0,05 olarak alınmıştır.

4.1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri

Tablo 1.

Demografik değişkenlerin frekans dağılımı

Demografik Değişkenler (N=100)		N	%
<i>Eğitim</i>	İlkokul	13	13.0
	Ortaokul	10	10.0
	Lise	22	22.0
	Lisans	45	45.0
	lisansüstü	10	10.0
	Toplam	100	100.0
<i>Çalışma Durumu</i>	Çalışıyor	49	49.0
	Çalışmıyor	51	51.0
	Toplam	100	100.0
<i>Gelir Durumu</i>	Düşük	5	5.0
	Orta	46	46.0
	Yüksek	49	49.0
	Toplam	100	100.0
<i>Aile tipi</i>	çekirdek aile	85	85.0
	geniş aile	10	10.0
	parçalanmış aile	5	5.0
	Toplam	100	100.0
<i>Psikolojik Rahatsızlık</i>	Evet	15	15.0
	Hayır	85	85.0
	Toplam	100	100.0
<i>Psikiyatrik İlaç</i>	Evet	4	4.0
	Hayır	96	96.0
	Toplam	100	100.0
<i>Çocuk Sayısı</i>	1	33	33.0
	2	51	51.0
	3	16	16.0
	Toplam	100	100.0
<i>Çocuk sırası</i>	1	33	33.0
	2	53	53.0
	3	14	14.0
<i>Çocuk sahibi olma</i>	planlı	88	88.0
	plansız	12	12.0
	Toplam	100	100.0
<i>Çocuk bakımında destek</i>	destek var	47	47.0
	destek yok	53	53.0
	Toplam	100	100.0

Tablo 1’de demografik değişkenlerin frekans dağılımları incelendiğinde, araştırmaya 100 kişi katılmıştır. Katılımcıların %13’ü ilkokul mezunu, %10’u ortaokul mezunu, %22’si lise mezunu , %45’i üniversite mezunu ve %10’u lisansüstü mezunudur. Katılımcıların %49’u çalışıyor olduğunu; %51’i çalışmadığını bildirmiştir. Gelir durumuna göre katılımcıların %5’i düşük gelir düzeyi, %46’sı orta gelir düzeyi, %49’u yüksek gelir düzeyinde olduğunu bildirmiştir. Aile tipi değişkenine göre katılımcıların %85’i çekirdek ailede olduğunu, %10’u geniş ailede olduğunu ve %5’i parçalanmış ailede olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %15’i psikolojik bir rahatsızlığı olduğunu ve %85’in herhangi bir psikolojik rahatsızlığı olmadığı belirtilmiştir.

Katılımcıların %4’ü psikiyatrik ilaç kullandığını, %96’sı ise kullanmadığını belirtmiştir. Çocuk sayısı değişkenine göre 1 çocuğu olanların oranı %33, 2 çocuğu olanların %51, 3 ve üzeri çocuğu olanların %16’dır. Çocuk sırası değişkenine göre katılımcıların ilk çocuğu olması oranı %33, ikinci çocuğu olması oranı %53 ve üçüncü çocuk olması oranı %14’tür. Katılımcıların %88’i planlı bir şekilde çocuk sahibi olduğunu bildirmiş, %12’si planlı olmadığı şeklinde yanıtlamıştır. Katılımcıların %47’si çocuk bakımında destek gördüğünü %53’ünün ise destek görmediği belirtilmiştir.

4.2. Demografik Değişkenler Bakımından Erişkin Bağlanma Modellerinin Karşılaştırılması

Demografik değişkenler bakımından, annelerin bağlanma stillerini ölçmek için kullanılan “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri – II (YİYE-II)” alt boyutları olan “Kaygı” ve “Kaçınma” puanları karşılaştırılmış, ikili gruplu değişkenler için “Mann Whitney U testi”; çoklu gruplu değişkenler için “Kruskal Wallis Homojenlik Testi” kullanılmıştır. Anlamlılık değeri 0,05 olarak alınmıştır.

Tablo 2.*Çalışma durumu değişkeni bakımından erişkin bağlanma modellerinin karşılaştırılması*

YIYE Alt Boyutları	çalışma durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	P
Kaçınma	Çalışıyor	49	51.15	2506.50	1217,500	,825
	Çalışmıyor	51	49.87	2543.50		
	Toplam	100				
Kaygı	Çalışıyor	49	47.26	2315.50	1090,500	,273
	Çalışmıyor	51	53.62	2734.50		
	Toplam	100				

Tablo 2’de çalışma durumu bakımından annelerin bağlanma stillerinin karşılaştırılması için yapılan “Mann Whitney U testi” sonuçlarına göre çalışma durumu bakımından kaygı ve kaçınma alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 3.*Psikolojik rahatsızlık değişkeni bakımından erişkin bağlanma modellerinin karşılaştırılması*

YIYE Alt Boyutları	psikolojik rahatsızlık	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	P
Kaçınma	Evet	15	43.40	651.00	531,000	,304
	hayır	85	51.75	4399.00		
	Toplam	100				
Kaygı	evet	15	45.13	677.00	557,000	,437
	hayır	85	51.45	4373.00		
	Toplam	100				

Tablo 2’de çalışma durumu bakımından annelerin bağlanma stillerinin karşılaştırılması için yapılan “Mann Whitney U testi” sonuçlarına göre çalışma durumu bakımından kaygı ve kaçınma alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 4.*Psikiyatrik ilaç değişkeni bakımından erişkin bağlanma modellerinin karşılaştırılması*

YIYE Alt Boyutları	psikiyatrik ilaç	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
<i>Kaçınma</i>	evet	4	46.38	185.50	175,500	,772
	hayır	96	50.67	4864.50		
	Toplam	100				
<i>Kaygı</i>	evet	4	41.88	167.50	157,500	,544
	hayır	96	50.86	4882.50		
	Toplam	100				

Tablo 4'te psikiyatrik ilaç kullanımı değişkeni bakımından annelerin bağlanma stillerinin karşılaştırılması için yapılan "Mann Whitney U testi" sonuçlarına göre psikiyatrik ilaç değişkeni bakımından kaygı ve kaçınma alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 5.*Çocuk sahibi olma beklentisi değişkeni bakımından erişkin bağlanma modellerinin karşılaştırılması*

YIYE Alt Boyutları	Çocuğun beklenmesi	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
<i>Kaçınma</i>	planlı	88	50.38	4433.50	517,500	,911
	plansız	12	51.38	616.50		
	Toplam	100				
<i>Kaygı</i>	planlı	88	51.07	4494.00	478,000	,596
	plansız	12	46.33	556.00		
	Toplam	100				

Tablo 5'te çocuk sahibi olma beklentisi bakımından annelerin bağlanma stillerinin karşılaştırılması için yapılan "Mann Whitney U testi" sonuçlarına göre çocuk sahibi olma beklentisi bakımından kaygı ve kaçınma alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 6.

Çocuk bakımında destek değişkeni bakımından erişkin bağlanma modellerinin karşılaştırılması

YIYE Alt Boyutları	Bakımda destek	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	P
Kaçınma	destek var	47	53.50	2514.50	1104,500	,330
	destek yok	53	47.84	2535.50		
	Toplam	100				
Kaygı	destek var	47	48.05	2258.50	1130,500	,427
	destek yok	53	52.67	2791.50		
	Toplam	100				

Tablo 6'da çocuk bakımında destek değişkeni bakımından annelerin bağlanma stillerinin karşılaştırılması için yapılan "Mann Whitney U testi" sonuçlarına göre çocuk bakımında destek bakımından kaygı ve kaçınma alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 7.*Eğitim düzeyi değişkeni bakımından erişkin bağlanma modellerinin karşılaştırılması*

YIYE Alt Boyutları	Eğitim	N	Ort. Sırası	Z	Sd	p
Kaçınma	ilkokul	13	64.38	4,997	4	,288
	ortaokul	10	51.20			
	lise	22	50.91			
	lisans	45	44.93			
	lisansüstü	10	55.90			
	Toplam	100				
Kaygı	ilkokul	13	69.04	7,858	4	,097
	ortaokul	10	53.95			
	lise	22	52.25			
	lisans	45	45.60			
	lisansüstü	10	41.15			
	Toplam	100				

Tablo 7’de eğitim düzeyi değişkeni bakımından annelerin bağlanma stillerinin karşılaştırılması için yapılan “Kruskal Wallis” sonuçlarına göre eğitim düzeyi bakımından kaygı ve kaçınma alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 8.*Gelir düzeyi değişkeni bakımından erişkin bağlanma modellerinin karşılaştırılması*

YIYE Alt Boyutları	Gelir Düzeyi	N	Ort. Sırası	Z	Sd	p
Kaçınma	Düşük	5	73.30	3,821	2	,148
	Orta	46	46.99			
	Yüksek	49	51.47			
	Toplam	100				
Kaygı	Düşük	5	81.90	6,174	2	,046*
	Orta	46	48.65			
	Yüksek	49	49.03			
	Toplam	100				

Tablo 8'de gelir düzeyi değişkeni bakımından annelerin bağlanma stillerinin karşılaştırılması için yapılan "Kruskal Wallis" sonuçlarına göre gelir düzeyi bakımından kaçınma alt boyutunun anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Bununla birlikte, kaygı alt boyutunun gelir düzeyine göre anlamlı farklılaştığı saptanmıştır ($U=6,174$; $p<0,05$). Gelir düzeyi düştükçe kaygılı bağlanma stili artmaktadır.

Tablo 9.*Aile tipi değişkeni bakımından erişkin bağlanma modellerinin karşılaştırılması*

YIYE Alt Boyutları	Aile Tipi	N	Ort. Sırası	Z	sd	p
Kaçınma	çekirdek aile	85	51.56	1,231	2	,540
	geniş aile	10	40.85			
	parçalanmış aile	5	51.80			
	Toplam	100				
Kaygı	çekirdek aile	85	50.45	3,884	2	,143
	geniş aile	10	61.20			
	parçalanmış aile	5	29.90			
	Toplam	100				

Tablo 9'da aile tipi değişkeni bakımından annelerin bağlanma stillerinin karşılaştırılması için yapılan "Kruskal Wallis" sonuçlarına göre aile tipi bakımından kaygı ve kaçınma alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 10.*Çocuk sayısı değişkeni bakımından erişkin bağlanma modellerinin karşılaştırılması*

YIYE Alt Boyutları	çocuk sayısı	N	Ort. Sırası	Z	sd	p
Kaçınma	1	33	53.39	2,185	2	,335
	2	51	49.59			
	3	16	40.00			
	Total	100				
Kaygı	1	33	44.47	1,715	2	,424
	2	51	52.78			
	3	16	49.39			
	Total	100				

Tablo 10'da çocuk sayısı değişkeni bakımından annelerin bağlanma stillerinin karşılaştırılması için yapılan "Kruskal Wallis" sonuçlarına göre çocuk sayısı bakımından kaygı ve kaçınma alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 11.

Çocuk doğum sırası değişkeni bakımından erişkin bağlanma modellerinin karşılaştırılması

YIYE Alt Boyutları	Kaçıncı Çocuk	N	Ort. Sırası	Z	sd	p
<i>Kaçınma</i>	1	33	55.38	4,622	2	,099
	2	53	51.37			
	3	14	35.71			
	Toplam	100				
<i>Kaygı</i>	1	33	46.44	3,836	2	,147
	2	53	55.58			
	3	14	40.82			
	Toplam	100				

Tablo 11’da çocuk doğum sırası değişkeni bakımından annelerin bağlanma stillerinin karşılaştırılması için yapılan “Kruskal Wallis” sonuçlarına göre çocuk doğum sırası değişkeni bakımından kaygı ve kaçınma alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

4.3. Çocuk Yetiştirme Tutumları Boyutlarının Demografik Değişkenlerle Karşılaştırılması

Araştırmada, çocuk yetiştirme tutumlarını incelemek için “Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği” alt boyutları olan demokratik, otoriter, koruyucu ve aşırı hoşgörölü tutumların skorları karşılaştırılmıştır. Demografik değişkenlerin gruplarının homojen dağılım göstermemesi sebebiyle parametrik olmayan ölçümler kullanılmıştır. İkili grup içeren demografik değişkenlerin araştırma değişkenleri ile karşılaştırılması amacıyla “Mann Whitney U testi” yapılmıştır. Çoklu grup içeren demografik değişkenler için “Kruskal Wallis Homojenlik testi” uygulanmıştır. Anlamlılık değeri 0,05 olarak alınmıştır.

Tablo 12.

Çalışma durumu değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması

Çocuk Yetiştirme Tutumları	Çalışma durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
	Çalışıyor	49	53.89	2640.50	1083.500	.250
	Çalışmıyor	51	47.25	2409.50		
<i>Demokratik</i>	Toplam	100				
	Çalışıyor	49	53.58	2625.50	1098.500	.295
<i>Koruyucu</i>	Çalışmıyor	51	47.54	2424.50		
		Toplam	100			
		Çalışıyor	49	49.23	2412.50	1187.500
	<i>Otoriter</i>	Çalışmıyor	51	51.72	2637.50	
		Toplam	100			
		Çalışıyor	49	52.14	2555.00	1169.000
<i>Aşırı hoşgörülü</i>		Çalışmıyor	51	48.92	2495.00	
		Toplam	100			

Tablo 12’de çalışma durumu değişkeni bakımından annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması için yapılan “Mann Whitney U testi” sonuçlarına göre çalışma durumu bakımından çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 13.

Psikolojik rahatsızlık değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması

Çocuk Yetiştirme Tutumları	psikolojik rahatsızlık	N	Ort. Sırası	Sıra Toplamı	U	p
<i>Demokratik</i>	Evet	15	50.57	758.50	636,500	,992
	Hayır	85	50.49	4291.50		
	Toplam	100				
<i>Koruyucu</i>	Evet	15	52.80	792.00	603,000	,738
	Hayır	85	50.09	4258.00		
	Toplam	100				
<i>Otoriter</i>	Evet	15	49.50	742.50	622,500	,884
	Hayır	85	50.68	4307.50		
	Toplam	100				
<i>Aşırı hoşgörülü</i>	Evet	15	53.93	809.00	586,000	,615
	Hayır	85	49.89	4241.00		
	Toplam	100				

Tablo 13’de psikolojik rahatsızlık değişkeni bakımından annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması için yapılan “Mann Whitney U testi” sonuçlarına göre psikolojik rahatsızlık değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 14.

Psikiyatrik ilaç kullanımı değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması

Çocuk Yetiştirme Tutumları	psikiyatrik ilaç kullanımı	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
<i>Demokratik</i>	Evet	4	56.38	225.50	168,500	,678
	Hayır	96	50.26	4824.50		
	Toplam	100				
<i>Koruyucu</i>	Evet	4	54.38	217.50	176,500	,784
	Hayır	96	50.34	4832.50		
	Toplam	100				
<i>Otoriter</i>	Evet	4	45.50	182.00	172,000	,723
	Hayır	96	50.71	4868.00		
	Toplam	100				
<i>Aşırı hoşgörülü</i>	Evet	4	58.00	232.00	162,000	,593
	Hayır	96	50.19	4818.00		
	Toplam	100				

Tablo 14'te psikiyatrik ilaç değişkeni bakımından annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması için yapılan "Mann Whitney U testi" sonuçlarına göre psikiyatrik ilaç değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 15.

Çocuk sahibi olma beklentisi değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması

Çocuk Yetiştirme Tutumları	Çocuk Sahibi Olma Planı	N	Ort. Sırası	Sıra Toplamı	U	P
<i>Demokratik</i>	Planlı	88	51.23	4508.00	464,000	,495
	Plansız	12	45.17	542.00		
	Toplam	100				
<i>Koruyucu</i>	Planlı	88	51.18	4504.00	468,000	,522
	Plansız	12	45.50	546.00		
	Toplam	100				
<i>Otoriter</i>	Planlı	88	51.26	4510.50	461,500	,477
	Plansız	12	44.96	539.50		
	Toplam	100				
<i>Aşırı hoşgörülü</i>	Planlı	88	50.11	4410.00	494,000	,715
	Plansız	12	53.33	640.00		
	Toplam	100				

Tablo 15'te çocuk sahibi olma planı değişkeni bakımından annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması için yapılan "Mann Whitney U testi" sonuçlarına göre çocuk sahibi olma planı değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 16.*Eğitim düzeyi değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması*

Çocuk Yetiştirme Tutumları	Eğitim	N	Sıra Ort.	Z	sd	p
<i>Demokratik</i>	İlkokul	13	34.12	15,663	4	,004
	Ortaokul	10	28.35			
	Lise	22	48.09			
	Lisans	45	60.30			
	Lisansüstü	10	55.15			
	Toplam	100				
<i>Koruyucu</i>	İlkokul	13	44.38	2,824	4	,588
	Ortaokul	10	46.00			
	Lise	22	53.39			
	Lisans	45	49.22			
	Lisansüstü	10	62.35			
	Toplam	100				
<i>Otoriter</i>	İlkokul	13	52.69	,745	4	,946
	Ortaokul	10	56.85			
	Lise	22	49.80			
	Lisans	45	48.74			
	Lisansüstü	10	50.75			
	Toplam	100				
<i>Aşırı hoşgörülü</i>	İlkokul	13	51.62	6,956	4	,138
	Ortaokul	10	52.15			
	Lise	22	59.27			
	Lisans	45	42.91			
	Lisansüstü	10	62.25			
	Toplam	100				

Tablo 16’da eğitim düzeyi değişkeni bakımından annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması için yapılan “Kruskall Wallis homojenlik testi” sonuçlarına göre eğitim düzeyi değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumları olan koruyucu, otoriter ve aşırı hoşgörülü çocuk yetiştirme tutumları boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Demokratik tutumun eğitim düzeyine göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı; lisansüstü mezunu olan annelerin demokratik tutum puanlarının diğer tutumlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($Z=15,663$; $p<0,05$). Eğitim düzeyi arttıkça demokratik tutum davranışı artmaktadır.

Tablo 17.*Gelir düzeyi değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması*

Çocuk Yetiştirme Tutumları	Gelir Düzeyi	N	Ort. Sırası	Z	sd	p
<i>Demokratik</i>	Düşük	5	53.20	3,154	2	,207
	Orta	46	44.97			
	Yüksek	49	55.42			
	Toplam	100				
<i>Koruyucu</i>	Düşük	5	46.50	6,189	2	,045*
	Orta	46	43.17			
	Yüksek	49	57.79			
	Toplam	100				
<i>Otoriter</i>	Düşük	5	46.50	,480	2	,786
	Orta	46	48.84			
	Yüksek	49	52.47			
	Toplam	100				
<i>Aşırı hoşgörülü</i>	Düşük	5	52.00	1,368	2	,505
	Orta	46	46.89			
	Yüksek	49	53.73			
	Toplam	100				

* $p < 0,05$

Tablo 17’de gelir düzeyi değişkeni bakımından annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması için yapılan “Kruskall Wallis homojenlik testi” sonuçlarına göre gelir düzeyi değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumları olan demokratik, otoriter ve aşırı hoşgörülü çocuk yetiştirme tutumları boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Koruyucu tutumun gelir düzeyine göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı; yüksek gelir düzeyine sahip olan annelerin demokratik tutum puanlarının diğer tutumlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($Z = 6,189$; $p < 0,05$). Yüksek gelir düzeyine sahip annelerin daha koruyucu tutumlar benimsediği bulunmuştur.

Tablo 18.*Aile tipi değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması*

Çocuk Yetiştirme Tutumları	Aile tipi	N	Ort. Sırası	Z	sd	P
<i>Demokratik</i>	çekirdek aile	85	50.76			
	geniş aile	10	44.90	,660	2	,719
	parçalanmış aile	5	57.30			
	Toplam	100				
<i>Koruyucu</i>	çekirdek aile	85	50.79			
	geniş aile	10	37.15	5,006	2	,082
	parçalanmış aile	5	72.30			
	Toplam	100				
<i>Otoriter</i>	çekirdek aile	85	50.71			
	geniş aile	10	47.95	,097	2	,953
	parçalanmış aile	5	52.00			
	Toplam	100				
<i>Aşırı hoşgörölü</i>	çekirdek aile	85	50.59			
	geniş aile	10	53.15	,368	2	,832
	parçalanmış aile	5	43.70			
	Toplam	100				

Tablo 18’de aile tipi değişkeni bakımından annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması için yapılan “Kruskall Wallis homojenlik testi” sonuçlarına göre aile tipi değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumları boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 19.

Çocuk sayısı değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması

Çocuk Yetiştirme Tutumları	Çocuk sayısı	N	Ort. Sırası	Z	sd	p
Demokratik	1	33	50.71	1,237	2	,539
	2	51	50.85			
	3	16	41.71			
	Toplam	100				
Koruyucu	1	33	57.98	6,964	2	,031*
	2	51	48.09			
	3	16	34.64			
	Toplam	100				
Otoriter	1	33	45.27	1,233	2	,540
	2	51	51.03			
	3	16	53.89			
	Toplam	100				
Aşırı hoşgörülü	1	33	49.95	,497	2	,780
	2	51	50.54			
	3	16	44.64			
	Toplam	100				

* $p < 0,05$

Tablo 19'da çocuk sayısı değişkeni bakımından annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması için yapılan "Kruskall Wallis homojenlik testi" sonuçlarına göre çocuk sayısı değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumları olan demokratik, otoriter ve aşırı hoşgörülü çocuk yetiştirme tutumları boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Koruyucu tutumun çocuk sayısına göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı; tek çocuğa sahip olan annelerin demokratik tutum puanlarının diğer tutumlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($Z=6,964$; $p < 0,05$). Tek çocuğa sahip annelerin daha koruyucu bir tutum benimsedikleri bulunmuştur.

Tablo 20.

Çocuk doğum sırası değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması

Çocuk Yetiştirme Tutumları	Kaçıncı çocuk	N	Ort. Sırası	Z	sd	p
<i>Demokratik</i>	1	33	52.58	4,572	2	,102
	2	53	53.25			
	3	14	35.21			
	Toplam	100				
<i>Koruyucu</i>	1	33	59.03	5,229	2	,073
	2	53	48.04			
	3	14	39.71			
	Toplam	100				
<i>Otoriter</i>	1	33	46.32	1,072	2	,585
	2	53	52.25			
	3	14	53.75			
	Toplam	100				
<i>Aşırı hoşgörülü</i>	1	33	50.48	,080	2	,961
	2	53	50.00			
	3	14	52.43			
	Toplam	100				

Tablo 20’de çocuk doğum sırası değişkeni bakımından annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması için yapılan “Kruskall Wallis homojenlik testi” sonuçlarına göre çocuk doğum sırası değişkeni bakımından çocuk yetiştirme tutumları boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

4.4. Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Annelerin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Katılımcıların çocuk yetiştirme tutumu ve bağlanma stilleri arasındaki korelasyonun incelenmesi amacıyla bu çalışmada "Pearson Korelasyonu" kullanılmıştır. Korelasyon katsayıları için anlamlılık değeri 0,01 ve 0,05 olarak belirlenmiştir.

Tablo 21.

Erişkin bağlanma modelleri ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki korelasyon analizi

AraştırmaDeğişkenleri (N=100)		1	2	3	4	5	6
1. Kaçınma	r	1					
	p						
	N	100					
2. Kaygı	r	.487**	1				
	p	.000					
	N	100	100				
3. Demokratik	r	-.095	-.092	1			
	p	.345	.365				
	N	100	100	100			
4. Koruyucu	r	.169	.046	-.165	1		
	p	.092	.647	.101			
	N	100	100	100	100		
5. Otoriter	r	.189	.254*	-.227*	.454**	1	
	p	.060	.011	.023	.000		
	N	100	100	100	100	100	
6. Aşırı hoşgörülü	r	.143	.159	-.381**	.552**	.348**	1
	p	.157	.115	.000	.000	.000	
	N	100	100	100	100	100	100

** . Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlı

* . Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 21'de yapılan korelasyon analizine göre, kaçınma alt boyutu ile kaygı alt boyutu ($r=.487$; $p<0,01$) orta düzey, pozitif ve anlamlı ilişkili bulunmuştur. Kaygı alt boyutu ile otoriter çocuk yetiştirme tutumu ($r=.254$; $p<0,05$) zayıf, pozitif ve anlamlı ilişkili bulunmuştur. Demokratik tutum ile otoriter tutum ($r=-.227$; $p<0,05$) ve aşırı hoşgörülü tutum ($r=-.381$; $p<0,01$) negatif yönlü ve anlamlı ilişkili bulunmuştur. Koruyucu tutum ile otoriter tutum ($r=.454$; $p<0,05$) ve aşırı hoşgörülü tutum ($r=.552$; $p<0,01$) pozitif yönlü ve anlamlı bulunmuştur. Otoriter tutum ile aşırı hoşgörülü tutum ($r=.348$; $p<0,01$) pozitif yönlü ve anlamlı ilişkili bulunmuştur.

Tablo 22. Bağlanma Stillerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarıyla Açıklayıcı Doğrusal Regresyon Analizi

		R ² =,086		Düzeltilmiş R ² =,048					
Model		B	Std. Hata	B	t	p	Zero-order	Partia	Part
1	(Sabit)	37,252	16,287		2,287	,024			
	Demokratik	,013	,589	,002	,023	,982	-,092	,002	,002
	Koruyucu	-,842	,649	-,163	-1,296	,198	,046	-,132	-,127
	Otoriter	1,723	,703	,274	2,449	,016*	,254	,244	,240
	Aşırı hoşgörülü	1,202	,985	,154	1,219	,226	,159	,124	,120

a. Bağımlı Değişken: Yiye Kaygı Alt Boyutu

*p<0,05

Tablo 22’de ilişkili olduğu saptanan erişkin bağlanma biçimleri ile çocuk yetiştirme tutumlarının yordayıcılığını incelemek için “Doğrusal Regresyon Analizi” uygulanmıştır. Erişkin bağlanma biçimleri ile çocuk yetiştirme tutumlarının açıklayıcı regresyon analizi bulgularına göre, otoriter çocuk yetiştirme tutumu ($\beta=0,27$; $p<0,05$), erişkin bağlanma biçimleri kaygı alt boyutunu anlamlı bir biçimde yordamaktadır. Ayrıca, saptanan açıklayıcı analiz, katılımcıların yaklaşık %5’inde anlamlı bulunmuştur.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışma 24-36 ay arasında çocuğa sahip olan annelerin bağlanma stilleriyle, çocuklarını yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi sosyo-demografik değişkenlerle birlikte incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın bulguları incelendiğinde kaygılı bağlanma stili ile otoriter tutum arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Araştırma sonucunda, kaygılı bağlanan ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları ilişkide daha otoriter bir tutum benimsedikleri bulunmuştur. Afşin ve Özçelik (2018) yaptıkları çalışmada benzer bir bulguya ulaşarak, anne tutumu otoriter olan çocukların anne güven düzeyinin, anne tutumu hoşgörülü olan çocuklardan anlamlı derecede daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Bu sonuçlar kaygılı bağlanma stiline sahip ebeveynlerin, çocuklarıyla yaşadığı problemleri çözme konusunda yaşadığı olumsuz duyguları aşmak için işlevsel olmayan savunma mekanizmaları kullandıklarını ve hem çocuklarının hem de kendilerinin duygularını bastırarak iletişim konusundaki eksiklikleriyle yüzleşmekten kaçındıklarını düşündürmüştür. Bunun bir sonucu olarak çocuklarıyla kurdukları ilişkide benimsedikleri otoriter tutum, maladaptif davranış örüntüleriyle karşımıza çıkmıştır. Kılıç ve Kümbetlioğlu (2016) bağlanma stillerinin iletişim becerilerine etkisini araştıran çalışmalarında, erken çocukluk döneminde bağlanma figürleri aracılığıyla güvenli bağlanma stili geliştiren yetişkin bireylerin daha sağlıklı, başarılı ve etkin iletişim becerilerine sahip olduklarını, böylece daha anlamlı, pozitif ve doyurucu sosyal ilişkiler kurduklarını bulmuşlardır. Güvensiz bağlanma stili geliştiren bireylerin ise güven duygusunun arzu edilen derecede gelişmemesi nedeniyle yeterli ve etkin iletişim becerilerine sahip olmadıklarını, böylece aile, arkadaş

ve evlilik gibi sosyal ilişkilerinde olumsuz davranışlar sergilediklerini ortaya koymuşlardır.

Güvensiz bağlanan bireylerin, belirsizliğe tahammül seviyelerinin düşük olması da kurdukları ilişkilerin bir belirleyicisi olarak kaşımıza çıkmaktadır. Kaygılı bağlanan ebeveynlerin otoriter tutuma eğilim göstermelerini bu bağlamda değerlendirdiğimizde, çocuklarını kurallarla şekillendirerek kontrolün tamamen kendilerinde olduğu bir ilişki biçimi benimsemeleri, bir yönüyle ilişkiyi kendilerinin güvenli hissettiği bir düzeyde tutma arzusuyla ilgili olabilir. Bu sayede ilişkideki belirsizliği azaltarak, endişe verici deneyimleri engelleme amacına ulaşmalarını mümkün kılmaktadırlar. Bununla ilintili olarak Görgü (2018) çalışmasında, annelerin bağlanma biçimleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiş, endişe düzeyi alt değişkeninde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna göre güvensiz bağlanan annelerin endişe düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda güvensiz bağlanan çocukların annelerinin daha kontrollü bir kişilik özelliği gösterdiği görülmüştür. Güvensiz bağlanan annelerin, çocuklarıyla kurduğu duygusal ilişkiye dair yaşamış olduğu endişeyi yönetebilmek adına kontrol davranışları geliştirdiği düşünülmekte ve kontrol davranışlarını güçlendirebilmek adına da otoriter bir tutum ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmamızda dikkat çeken bir diğer sonuç, çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarından demokratik tutumun yüksek eğitim düzeyi bildiren annelerde daha yüksek olmasıdır. Benzer sonuçlar literatürde sıkça kaşımıza çıkmaktadır. Örneğin Aydoğdu (2016) çalışmasında demokratik tutum alt boyutunda, ön lisans mezunu ebeveynlerin demokratik tutumlarını, ortaokul mezunlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu saptamıştır. Alpoğuz (2014) da çalışmasında benzer bir sonuç ortaya koymuş, eğitim düzeyi arttıkça çocukların algılanan anne- baba demokratik tutumlarının arttığını ve eğitim düzeyi azaldıkça otoriter tutum algılarının arttığını belirtmişlerdir. Eğitim düzeyi yüksek annelerin, kurmuş oldukları yakın ilişkilerde sınırlarını koruyabilmek, sosyal ortamlarda kendini rahat ifade edebilmek, bireysel yaşamıyla ilgili sorumluluk alma ve tercih yapabilme becerileri gelişmiş olduğundan dolayı daha demokratik bir ilişki sistemi içerisinde hayatını sürdürdüğü düşünülebilir. Bu ilişki kurma biçiminin çocuk yetiştirme yaklaşımında, demokratik tutumları ön plana çıkarabileceği söylenebilir. Ayrıca eğitim düzeyi yüksek annelerin, çocuk yetiştirirken

geleneksel tutumları sorgulayarak bilimsel bilgilere ulaşmada daha istekli oldukları, böylelikle farkındalıklarında ve olumlu tutumlarında artış gözlemlendiği düşünülmektedir.

Bornstein ve Zlotnik (2008), eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuk yetiştirirken daha fazla çocuk merkezli tutum sergilediklerini bulmuşlardır. Yakın zamanda gerçekleştirilen çalışmalarda, çocuğun öznel varlığının ve duygusal ihtiyaçlarının merkeze alındığı yakın ilişkiler ve ebeveyn tutumlarının, çocuğun ruhsal yapısını biçimlendirdiğini ortaya koymuştur. Çocuk psikanalizi ile başlayan bu süreç, oyunun psikoterapide kullanılmaya başlanması ile pekişmiş, şu an pek çok oyun terapisi ekolünün temelini oluşturmuştur (Gil, Konrath, Shaw ve Bryan, 2017). Bu konuya ilgi duyan eğitilmiş ebeveynlerin bu bilgiye ulaşması kaçınılmaz görünmektedir. Eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynlerin demokratik bir tutum benimseyerek, çocuk merkezli bir ilişki kurması beklenen bir sonuçtur. Ailelere yapılacak psikoeğitimlerin bu anlamda çok önemli olduğu görülmektedir. Nitekim Şimşek (2017) çalışmasında aileleri 7 – 19 yaş aile eğitim programına almış ve eğitimi tamamlayan ailelerde aile tutumlarının olumlu yönde değiştiğini, çocuklarına karşı daha olumlu yaklaştıklarını ve olumsuz tutumlarında azalma sağladığını belirtmiştir. Benzer bir çalışmada Landy ve Menna (2006) yaptıkları çalışmada saldırgan ve uyumsuz çocukların ailelerine yönelik aile eğitiminin sonunda eğitime katılan ailelerin ebeveynlik öz yeterliliklerinin kontrol grubu kıyasla anlamlı bir fark olduğunu bulmuşlardır. Burdan yola çıkarak annenin öz yeterliliğinin artmasının, çocuk yetiştirmeyle ilgili kaygılarını azalttığı ve demokratik tutumlarını arttırdığı düşünülebilir. Kaya (1994) da yaptığı çalışmada, anne-babalara çocuk bakımı ve eğitimi ile ilgili eğitim verilmesi onların kaygılarını azaltarak daha iyi hissetmelerini, çocuklarına karşı otoriter tutumlarının azalmasını, demokratik tutumlarının artmasını ve çocuklarının olumsuz davranışlarında iyileşmeler olmasını sağlamıştır. Ebeveynlerle yapılan eğitim çalışmalarında bilgi düzeylerinin artması ve iradeli davranışlarının güçlenmesi ile daha bilinçli bir çocuk yetiştirme yaklaşımı benimsedikleri görülmüştür. Farkındalık düzeyleri artan ebeveynlerin bilgiye dayalı tutumlarının da demokratik özellikler taşıyan bir ilişki sistemi ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bulgularda gelir seviyesi değişkenine göre kaygılı bağlanmanın düşük gelir seviyesi bildiren annelerde yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun, ekonomik koşullar ile birlikte seyredebilecek olumsuz yaşantıların ortaya çıkarabileceği anksiyeteden kaynaklı olduğu düşünülebilir. Şanlı (2007) ve Dursun

(2010), çalışmalarında ailenin gelir düzeyinin düştükçe annenin geçimsizlik tutumunun arttığını bulmuşlardır. Annenin maddi kaygılarının aile içinde çatışmalara yol açtığı ve bu kaygıların hem eşyle hem de çocuğuyla bağlanma stilini etkilediği düşünülmektedir. Brown ve meslektaşlarına (2017) göre az sayıda araştırma, düşük gelirlili ve etnik azınlıktaki okul çağındaki çocuklar arasında daha sonraki bağlanma modellerinin oluşumunda anne tutumunun etkisini incelemiştir. Bu doğrultuda, yapmış oldukları çalışmada bebeklik dönemindeki hassas anne bakımı, güvensiz bağlanma ile ilişkili bulunmamıştır. Bununla birlikte, güvensiz bağlanmaya sahip annelerin bebeklik döneminde daha sert müdahaleci tutumlara maruz kaldığını ve orta çocuklukta dağınık bağlanma modeli içeren davranışlar gösterdikleri saptanmıştır. Bu sonuç düşük gelire sahip annelerin kaygılı bağlanma stili geliştirmesine dair bulgularımızı desteklemektedir.

Erkan ve Toran (2004), 5 yaşında çocuğu olan annelerle yaptıkları araştırmalarında, ailenin aylık gelir düzeyi arttıkça annelerin çocuk reddinin azaldığını, gelir düzeyi azaldıkça çocuk reddinin arttığını bulmuşlardır. Çocuk reddinin güvensiz bağlanma stiline sahip olan annelerde görüleceği düşünülmektedir. Ailenin gelir düzeyi, annenin kaygılı bağlanma stili arasında nesilden nesile aktarılacak olan bir döngü olduğu tahmin edilmektedir. Bu döngünün içinde çocuk reddi bir sonuç olarak karşımıza çıkar.

6. BÖLÜM

SONUÇ

Araştırma sonucunda, kaygılı bağlanan ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları ilişkide daha otoriter bir tutum benimsedikleri bulunmuştur. Ayrıca çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarından demokratik tutumun yüksek eğitim düzeyi bildiren annelerde, kaygılı bağlanmanın ise düşük gelir seviyesi bildiren annelerde yüksek olduğu görülmüştür.

6.1. Öneriler

Araştırma sonuçlarında ortaya çıkan verilere göre annelerin eğitim düzeyinin artırılması ve bağlanma stilleri hakkında farkındalık oluşturulmasına dair çalışmalar gerçekleştirilmesi yararlı olacaktır. Annelerin eğitim düzeylerinin artırılması konusunda, zorunlu eğitim sürecinin örgün eğitim kurumlarında tamamlanması için gerekli önlemlerin artırılması, okul terkinin azaltılması konusunda dezavantajlı bölgelerin ve öğrencilerin sosyal ve ekonomik olarak devlet tarafından desteklenmesi faydalı olacaktır. Çiftlere, daha bilinçli ve sağlıklı bir aile sistemi oluşturabilmeleri amacıyla evlilik öncesinde yakın ilişki kurma ve sürdürme becerileri, destekleyici aile sistemi, çocuk gelişimi ve çocuk yetiştirme tutumları, duygu yönetimi ve bağlanma türleri gibi konuları içeren zorunlu bir eğitimin devlet politikası olarak gerçekleştirilmesi önemlidir. Örgün eğitimlerin yanısıra, yaşam boyu öğrenme ilkesiyle ebeveynlerin belli aralıklarda kendi duygu, düşünce ve davranışlarını gözden geçirmelerine ve kişisel gelişimlerine katkı sunacak bilinçlendirme çalışmalarının yapılması, yararlı olacaktır. Ayrıca bağlanma stilleriyle ilgili ilk aşama sağlık kuruluşlarında ve belediyelerin psikolojik danışmanlık merkezlerinde sunulabilecek psikolojik danışmanlık/psikoterapi hizmeti ile evlilik öncesinde duygusal yaşamları ve aile ilişkileriyle ilgili yaşamış oldukları sorunlara dair farkındalık kazanmaları ve evlilik sonrasında çocuklarıyla kurmuş oldukları ilişkide ciddi sorunlar yaşayan, güvensiz bağlanma tarzına sahip olan

ebeveynlerin, kendi iç dünyalarında dönüşümler oluşturabilmesi adına psikolojik destek alabileceği kurumların oluşturulması, yararlı olacaktır.

Mevcut araştırma örnekleminin sadece annelerin bağlanma stili ve çocuk yetiştirme tutumlarını ölçmesi, babaların bu konudaki etkilerini bilmemizi engellemiştir. Bu sebepten ilerde bu konu hakkında araştırma yapacak araştırmacıların babaların da dahil olduğu bir çalışma yapması önerilir. Ayrıca çocukların bağlanma stiline de dahil olduğu bir araştırmanın yapılması daha objektif veriler elde etmemizi sağlayacaktır.

Araştırma sonucu, annelerin kaygılı bağlanma stillerinin otoriter tutumlara sebep olduğunu göstermiştir. Çocuklarla çalışan klinisyenlerin bu bulgular kapsamında çocukların davranış bozukluklarını annelerin bağlanma stilleri ve çocuk yetiştirme tutumları perspektifinde değerlendirerek, anneyi yapılacak psikoeğitim çalışmalarısıyla desteklemesi önerilir.

KAYNAKÇA

- Açıkyol, N. (2016). *Çocuk Sahibi Olan Kadınların Çocuk Yetiştirme Tutumları ile Çocukluk Dönemi Örselenmiş Yaşantıları, Benlik Saygıları ve Ebeveyniyle Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişki*. İstanbul: Yayınlanmamış tez, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikolojoloji Genel Bilimi.
- Ainsworth, M. (1989, Nisan). Attachments Beyond Infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709-716.
- Bolattekin, A. (2014). *Anne-Babanın Bağlanma Stilleri, Anne-Baba Tutumları ve Çocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Genel Psikoloji Bilim Dalı.
- Algan, A. G., ve Şendil, G. (2013). Okul Öncesi Çocuklar ve Ebeveynlerinin Bağlanma Güvenlikleri ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkiler. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 33(1), 55-68.
- Arabacı, N., ve Ömeroğlu, E. (2016, Ekim). Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı'nın (ABÇİDA) Geliştirilmesi: Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(7), 1-21.
- Aral, N., ve Kılınç, F. E. (2016). Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi-Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 199-222.
- Arslan, E. (2008). Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Ericson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı.
- Aydın, B. (2002). *Gelişim Psikolojisi*. İstanbul: SFN baskı.

- Aydoğdu, Fatih , DİLEKMEN, M¼cahit . "Ebeveyn Tutumlarının eşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi". Bayburt Eğitim Fak¼ltesi Dergisi 11 / 2 (Aralık 2016): 569-585.
- Baltaş, A., Baltar, Z., Davaslıgil, Ü., G¼ng¼rm¼ř, O., Konuk, E., Korkmazlar, Ü., Yavuzer, H. (2001). *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baumrind, D. (1966). *Child Development*. 37(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1980;1991). New Directions in Socialization Research. *American Psychologist*, 35(7), 639-652.
- Bolattekin, A. (2014). *Anne-Babanın Bağlanma Stilleri, Anne-Baba Tutumları ve ocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstit¼s¼, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikolojoloji Genel Bilimi.
- Bond, D. K. and J. L. Borelli (2017). Maternal attachment insecurity and poorer proficiency savoring memories with their children: The mediating role of rumination. *Journal of Social and Personal Relationships* 34(7): 1007-1030.
- Bornstein, M. H. and Zlotnik, D. (2009). "Parenting Styles and Their Effects". In J. B. Benson and M. M. Haith (Eds.), *Social and Emotional Development in Infancy and Early Childhood*, (pp. 280-292). UK: Elsevier.
- Bowlby, J. (1969). *Bağlanma* (2. Baskı b.). (T. V. Soylu, ev.) İstanbul: Pinhan.
- Brown, G. L., ve ark. (2017). Associations between early caregiving and rural, low-SES, African-American children's representations of attachment relationships. *Attachment and Human Development* 19(4): 340-363
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kakn¼s Psikoloji.
- Buz, S., ve Ülk¼er, N. S. (1988). 5-6 Yas ocukları Ana-Babalarının Öd¼llendirme ve Cezalandırma Y¼ntemleri. *Eğitim ve Bilim* (69), 56-62.
- Cozolino, L. (2006). *İnsan İlişkilerinin N¼robilimi-Bağlanma ve Sosyal Beynin Gelişimi*. (M. Benveniste, ev.) İstanbul: Psikoterapi Enstit¼s¼ Eğitim Yayınları.
- C¼celođlu, D. (1993). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- C¼celođlu, D. (2000). *İçimizdeki ocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Çağdaş, A. (2012). *Anne – Baba – Çocuk İletişimi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Darling, N., ve Steinberg, L. (1993, Mayıs). Parenting Style as Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
- Demir, E. K., ve Şendil, G. (2008, Haziran). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Dursun, A. (2010). *Yüksek Lisans Tezi. Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Öğretmenliği Programı.
- Ekşi, A. (1990). *Çocuk, Genç, Ana Babalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eripek, S. (1989). Kuramsal Açıdan Çocuklardaki Problem Davranışların Nedenleri ve Bir Sınıflandırma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 15(2), 35-46.
- ERKAN, S , TORAN, M . (2014). Alt sosyo-ekonomik düzey annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarının incelenmesi (diyarbakır ili örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(27).
- Fonseca, A., ve ark. (2018). Mothers' and fathers' attachment and caregiving representations during transition to parenthood: an actor–partner approach. *Journal of Reproductive and Infant Psychology* 36(3): 246-260.
- Görgü, E. (2018). Okula Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Annelerinin Bağlanma Biçimleri, Kişilik Özellikleri ve Çocukların Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 186-209.
- Gündüz, B., ve Bozdemir, F. (2016). *The Relationships of Attachment Styles, Parental Attitudes and Traumatic Childhood Experiences with Emotional Intelligence*. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1797-1814.
- Güner, A. (2011). *Okul Öncesi Çocuklar ve Ebeveynlerinin Bağlanma Güvenlikleri ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.

- Güngör, A. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güren, A. S. (2017, Mayıs). *Evli ve Çocuk Sahibi Çiftlerin Evlilik Uyumu, Evlilik Çatışması, Yakın İlişki Düzeyi ve Yalnızlık Düzeylerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlişkisi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans Programı.
- Holmes, J. (1993 Psy). Attachment Theory: A Biological Basis for psychotherapy? *British Journal of Psychiatry*, 163(4), 430-438.
- Hong, Y. R., ve Park, J. S. (2012). Impact of attachment, temperament and parenting on human development. *Korean journal of pediatrics*, 55(12), 449-54.
- İlaslan, Ö. (2009). *Çocukların Bağlanma Davranışlarının Özlük Nitelikleri ve Anne Bağlanma Stilllerine Göre İncelenmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı.
- Kaya, A. (2010, Mart). *İlköğretim Öğrencilerinin Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kişilik Özelliklerine Göre Değişkenliğinin İncelenmesi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Programı.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Maccoby, E., ve Martin, J. A. (1983). Handbook of Child Psychology. Socialization in the context of the family: *Parent-child interaction*(4), 0-101.
- Masterson, J. F. (2005). *Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları*. (H. Şentürk, Çev.) İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Mermer, G., Bilge, A., Yücel, U., ve Çeber, E. (2010). Gebelik ve Doğum Sonrası Dönemde Sosyal Destek Algısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1(2), 71-76.
- Mussen, P. H., Conger, J. J., ve Kagan, J. (1984). *Child Development and Personality*. New York, Amerika: published by harper ve row.

- Nalbantoğlu, G. (2016). *6 ile 11 Yaş Arasında Çocuklarda Görülen Ruhsal Sorunların Annelerin Bağlanma Düzeyi, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevleriyle Olan İlişkisi*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikolojoloji Genel Bilimi.
- Nelsen, J., Lott, L., ve Glenn, S. (2000). *Çocuk Eğitiminde A'dan Z'ye Pozitif Disiplin*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Neppl, T. K., ve ark. (2018). Couple interaction and child social competence: The role of parenting and attachment. *Social Development*, 5.
- Ogelman, H., ve Önder, A. (2011). Annelerin Tutumlarına Göre 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal-Duygusal Uyum Düzeyleri. *Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 89-105.
- Özgen, H. (2017). *Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının Ebeveyn Tutumları Üzerindeki Yordayıcılığı*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı.
- Özgür, Ö. (2010, Ekim). Kurum Bakımı Altındaki Çocukları Anlamak ve Onlarla Çalışmak: Bağlanma Teorisinden Bir Bakış. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 96-106. Temmuz 2018 tarihinde <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/187112> adresinden alındı
- Özyürek, A., ve Begde, Z. (2016, Mayıs 06). Öğretmen ve Anne-Baba Tutumlarının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Problem Çözme Becerilerine Etkisi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 204-232.
- Özyürek, A., ve Şahin, F. T. (2005). 5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Pantley, E. (2002). *Çocuklarımıza Verdiğimiz Gizli Mesajlar*. (H. Gürel, Çev.) Ankara: HYB Yayınları.
- Pereira, J., ve ark. (2018). Mothers' Personal and Interpersonal Function as Potential Mediators Between Maternal Maltreatment History and Child Behavior Problems. *Child Maltreatment* 23(2): 147-156.
- Ryder, V. (1995). *Parents and Their Children*. Illinois, ABD: Goodheart-Willcox.

- Schore, A. N. (2012). *Duygulanım Düzensizliği ve Kendilik Bozuklukları*. (T. Özakkaş, Dü., ve M. Benveniste, Çev.) İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Sears, R. R., Maccoby, E. E., ve Levin, H. (1957). *Patterns of Child Rearing*. Oxford, İngiltere: Row, Peterson and Co.
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N., ve Uysal, A. (2005). Yetişkin Bağlanma Boyutları İçin Yeni Bir Ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türk Örnekleminde Psikometrik Açından Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 01-11.
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim-Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Shaw, R. J., ve DeMaso, D. R. (2007). *Bağlanma Bozuklukları*. I. Yalom, ve H. Steiner (Dü.) içinde, Okul Öcesi Çocuklarının Terapisi (Ş. Ç. Yeşilmen, Çev., s. 151-174). İstanbul: Prestij Yayınları.
- Sierra-García, P., ve ark. (2018). Developmental Outcomes, Attachment and Parenting: Study of a Sample of Spanish Premature Children. *Spanish Journal of Psychology*.
- Solmuş, T. (2008). *Bağlanma ve Aşkın İki Yüzü*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Soysal, Ş. A., Bodur, Ş., İşeri, E., ve Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri*(8), 88-99.
- Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). Çocuk Yetiştirme Stillerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-58.
- Sümer, N., Aktürk, E. G., ve Helvacı, E. (2010, Haziran). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye'de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Sümer, N., Sayıl, M., ve Berument, S. K. (2016). *Anne Duyarlılığı ve Çocuklarda Bağlanma* (1 b.). İstanbul: Koç Üniversitesi.
- Şanlı, D. (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir

- Şimşek, B. (2017). *7 - 19 yaş aile eğitim programının aile tutumlarına etkisi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı / Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Bilim Dalı.
- Tani, F., ve ark. (2018). Women who had positive relationships with their own mothers reported good attachments to their first child before and after birth. *Acta Paediatrica, International Journal of Paediatrics* 107(4): 633-637.
- Tapia, M., et al. (2018). Parenting Styles and Juvenile Delinquency: Exploring Gendered Relationships. *Juvenile and Family Court Journal* 69(2): 21-36.
- Tarabeh, G., ve ark. (2018). Maternal mind-mindedness and its association with attachment: the case of Arab infants and mothers in Israel. *Attachment and Human Development* 1-11.
- Tüzün, O., ve Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Düşünen Adam : Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 19(1), 24-39.
- Wall, G. (2018). 'Love builds brains': representations of attachment and children's brain development in parenting education material. *Sociology of Health and Illness* 40(3): 395-409.
- Whirter, J., ve Acar, N. V. (2000). *Ergen ve Çocukla İletişim Öğretme Destekleme ve Çocuk Yetiştirme Sanatı*. Ankara: Us-A Yayıncılık.
- Winnicott, D. W. (1986). *Başlangıç Noktamız Ev*. (N. Nirven, ve N. Diner, Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2011). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2016). *Ana - Baba Okulu* (20 b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (tarih yok). *Çocuk ve Suç*.
- Yeşilyaprak, B. (1993). Kişilik Gelişiminde Ailesel Faktörlerin Etkisine İlişkin Bir Araştırma. *Aile ve Toplum Bilim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 1(3), 3-16.
- Yılmaz, A. (1999). Çocuk yetiştirme tutumları: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1(3), 99-118.

Yolcuoğlu, İ. G. (2010, Nisan). Çocukların İhmal-İstismara Uğramasında Aile ve Çocuklara Yönelik Risk Faktörleri ve Sosyal Hizmet Müdahalesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 21(1), 73-83.

Zalluhoğlu, B. T. (2015). *4-6 Yaş Aralığındaki Okul Öncesi Çocukların ve Annelerinin Bağlanma İncelenmesi: Çocuk Psikiyatri Kliniğine Başvuran ve Başvurmamış Olan Çocukların Karşılaştırması. Örüntüleri ile Annelerinin Ebeveyn Tutumlarının ve Stresle Başa Çıkma Yaklaşımlarının Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı.*

EKLER

Ek 1. Aydınlatılmış Onam Formu

Değerli katılımcılar,

Bu araştırma Yakınoğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi Ebru YURDALAN tarafından Prof. Dr. Mehmet ÇAKICI danışmanlığındaki yüksek lisans tezi kapsamında yürütölmektedir. Bu form sizi araştırma koşulları hakkında bilgilendirmek için hazırlanmıştır. Bu çalışma, gönüllölük esasına göre, gerçekleştirilen bir çalışmadır. Araştırmanın amacı annelerin bağlanma stilleriyle, çocuklarını yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi bazı sosyo-demografik özelliklere göre incelemektir. Bu ilişkiyi ölçmek için iki ayrı anket uygulanacaktır. Uygulama süresi yaklaşık 15 dakikadır. Anket tamamen bilimsel amaçlarla düzenlenmiştir. Çalışmada sizden kimlik veya kurum belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Katılımcılardan elde edilecek bilgiler toplu halde değerlendirilecek ve bilimsel yayımlarda kullanılacaktır. Telefon numaranız anketörün denetlemesi ve anketin uygulandığının belirlenmesi amacıyla istenmektedir.Yanıtlarınızı içten ve doğru olarak vermeniz bu anket sonuçlarının toplum için yararlı bir bilgi olarak kullanılmasını sağlayacaktır. Araştırmayla ilgili daha fazla bilgi almak ya da sonuçlarına ulaşmak isterseniz ebru.yurdalan@gmail.com adresine mail atabilir ya da 0 554 507 98 49 nolu hattan araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Yardımlınız için teşekkür ederiz.

Yakınoğu Üniversitesi

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

Ebru YURDALAN

Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait verilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.

Ad-Soyad :

İmza:

Telefon:

Ek.2. Kişisel Bilgilendirme Formu

Değerli Katılımcılar,

Öncelikle katkıda bulunmayı kabul ettiğiniz ve zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Çalışmamızın amacı 24-36 aylık çocuğu bulunan annelerin bağlanma stilleriyle çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi bazı demografik bilgilere göre incelemektir. Cevaplayacağınız anketlerde 3 bölüm bulunmaktadır. 1. Bölüm sosyo-demografik özelliklerinizle, 2. Bölüm yakın ilişkilerinizde deneyimlediğiniz yaşantılarla, 3. Bölüm çocuk yetiştirmeye dair tutumlarınızla ilgilidir. Gerekli açıklamalar bölümün başlarında bulunmaktadır. Anketlere isim yazmanıza gerek yoktur.

Sorulara samimi ve tarafsız olarak cevap vermeniz araştırma bulgularının geçerli olması için gereklidir. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

Ebru YURDALAN

Yakındoğu Üniversitesi

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

Telefon: 0 554 507 98 49

E-mail: ebru.yurdalan@gmail.com

Ek 3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE-II)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç

Kararsızım/

Tamamen

Katılmıyorum

Fikrim yok

katılıyorum

1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7

Ek 4. Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği

Sevgili Anne,

Aşağıda, annelerin çocuklarını nasıl yetiştirdikleri hakkında ifadeler bulunmaktadır. Her bir ifade için size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Örneğin; Çocuğuma yatmadan önce masal anlatırım- ifadesinde; eğer çocuğunuza yatmadan önce her gece masal anlatıyorsanız “HER ZAMAN” seçeneğini, her gece değil ancak, sık sık masal anlatıyorsanız “SİK SİK” seçeneğini, ara sıra masal anlatıyorsanız “BAZEN” seçeneğini, çocuğunuza yatmadan önce hiç masal anlatmıyorsanız “HİÇBİR ZAMAN” seçeneğini işaretleyiniz.

Araştırma için bütün ifadelerin okunarak cevaplandırılması çok önemlidir. Bazı ifadeler birbirine benzer olsa bile bütün maddelere cevap veriniz.

Göstermiş olduğunuz ilgiden ve çalışmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim

	Her	Sık sık	Bazen	Hiçbir
1. Çocuğumu hasta olmaması için çok kalın giydiririm.				
2. Çocuğumu ceza olarak yatağa gönderirim.				
3. Çocuğumun yemek yemesi için her türlü yolu denerim.				

Ek 4. Sosyodemografik Bilgi Formu

1. Yaşınız?

.....

2. Eğitim düzeyiniz?

- a) İlkokul
- b) Ortaokul
- c) Lise
- d) Önlisans
- e) Lisans
- f) Yüksek lisans
- g) Doktora

3. Mesleğiniz ve çalışma durumunuz?

.....

4. Gelir durumunuz?

- a) Düşük
- b) Orta
- c) İyi
- d) Çok iyi

5. Yaşadığınız evde kaç kişisiniz?

- a) Çekirdek aile (anne-baba, çocuklar)
- b) Geniş aile (anne-baba, çocuklar, teyze-dayı-hala-amca, büyük anne-baba)
- c) Parçalanmış/Boşanmış aile

6. Kronik bir hastalığınız (en az 6 ay ve daha uzun süren, tekrarlayan hastalık) var mı ?

- a) Evet ise lütfen belirtiniz
- b) Hayır

7. Eğer kronik bir hastalığınız varsa bununla ilgili bir tedavi görüyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

8. Bugüne kadar psikolojik bir rahatsızlık geçirdiniz mi?

- a) Evet ise lütfen belirtiniz
- b) Hayır

9. Şu an psikiyatrik bir ilaç kullanıyor musunuz?

- a) Evet ise lütfen belirtiniz.....
- b) Hayır

10. Kim tarafından yetiştirildiniz?

- a) Anne
- b) Baba
- c) Bakıcı
- d) Diğer

11. Annenizin psikolojik bir rahatsızlığı var mıydı?

a) Evet ise lütfen belirtiniz

b) Hayır

12. Kaç çocuğunuz var?

.....

13. 24-36 ay arasında olan çocuğunuz var mı?

a) Evet ise kaçınıcı çocuk olduğunu

belirtiniz.....

b) Hayır

14. Çocuğunuz planlanan bir çocuk muydu?

a) Evet

b) Hayır

15. Çocuğunuzun bakımında destek olan biri var mı?

a) Evet ise kim olduğunu

belirtiniz.....

b) Hayır

İNTİHAL RAPORU

ETİK KURUL ONAYI

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

29.08.2018

Sayın Prof. Dr. Mehmet Çakıcı

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2018/227 proje numaralı ve “**Annelerin Bağlanma Stiliyle Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki**” başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.